

בְּנֵי צִיּוֹן

"וַחֲמִשִּׁים עָלוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם" (על פי "אורה של תורה" להרה"ק פינחס פרידמן)

אֵת הַפְּתוּב, "וַחֲמִשִּׁים עָלוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם", מִפְּרֵשׁ רַש"י עַל-פִּי הַפְּשׁוּט: "אֵין חֲמוּשִׁים, אֶלָּא מְזוּיָנִים" (=מְצוּיָדִים בְּכָלִי נֶשֶׁק). וְאוּלָּם, מוֹסִיף רַש"י פִּירוּשׁ נוֹסֵף לְפִי הַדְּרָשׁ: "חֲמוּשִׁים" – מְחוּמְשִׁים. אַחַד מִחֲמִישָׁה (=20%) יֵצְאוּ (יִשְׂרָאֵל) מִמִּצְרַיִם, וְאַרְבָּעָה חֲלָקִים (80% מִיִּשְׂרָאֵל) יָתוּ בְּשִׁלְשֵׁת יָמֵי הָאֶפְלָה. וְצָרִיכִים אָנוּ לְהִבִּין עַנְיָן מִדְּהִים וְקִשָּׁה זֶה: מִדּוּעַ יָתוּ אַרְבָּעָה חֲלָקִים (80%) מֵעַם יִשְׂרָאֵל בְּשִׁלְשֵׁת יָמֵי הָאֶפְלָה, וְלֹא יֵצְאוּ עִם מֹשֶׁה רַבֵּנוּ בִּצִיָּאת מִצְרַיִם? וְעוֹד יֵשׁ לָנוּ לְשֹׂאֵל, הֲאֵם יֵשׁ תִּיקוּן לְאוֹתָם אַרְבָּעָה חֲלָקִים שְׁמִתוּ וְנִשְׁאַרוּ בְּמִצְרַיִם, וְמָה יַעֲלֶה בְּגוֹרְלָם בְּגִאוּלָּה הַקְּרוּבָה, כְּשִׁיבּוֹא מִשִּׁיחַ צְדָקָנוּ?
נִקְדִּים לְבַאֵר אֵת הַפְּתוּב בִּצִיָּאת מִצְרַיִם (שְׁמוֹת יב', לט'): "...כִּי גִרְשׁוּ (בְּנֵי יִשְׂרָאֵל) מִמִּצְרַיִם, וְלֹא יִכְלוּ לְהִתְמַהֵמָה...". וְתַמְהוּ הַמִּפְרָשִׁים עַל-כֵּן: וְכִי מִדּוּעַ לֹא יִכְלוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל לְהִתְמַהֵמָה בְּמִצְרַיִם? וְכִי מִי הֵאִיץ בְּעַדָם לְצִאת בְּחִיפּוֹזוֹן?

וּבְאֵרוֹ הַמִּפְרָשִׁים, בְּשֵׁם הָאֲרִיזוֹ"ל (סִידוֹר הָאֲרִיזוֹ"ל "מִצָּה זֶה שָׂאֲנוּ אוֹכְלִים"), שֶׁבְּגִלוֹת מִצְרַיִם, הִצְלִיחוּ הַמִּצְרַיִם לְהִשְׁקִיעַ אֵת יִשְׂרָאֵל בַּ-מ"ט (=49) שְׁעָרֵי טוּמְאָה. וְאָמְרוּ חוֹז"ל, שְׂאֵם הָיוּ יִשְׂרָאֵל מִתְמַהֵמָה וְנִשְׁאַרִים בְּמִצְרַיִם עוֹד רִגְעַ אַחַד, הָיוּ שׁוֹקְעִים גַּם בְּשַׁעַר הַחֲמִישִׁים שֶׁל הַטוּמְאָה, וְאִם לֹא הָיוּ יְכוּלִים לְצִאת מִשָּׁם לְעוֹלָם, וְלָכֵן לֹא יִכְלוּ לְהִתְמַהֵמָה. וְלִכְאוּרָה מִפְּלִיא הַדְּבָר: אִם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל הָיוּ נִכְנָסִים, חָס וְחִלְיָה, לְשַׁעַר הַחֲמִישִׁים שֶׁל הַטוּמְאָה, מִדּוּעַ אִי-אֶפְשָׁר הָיָה לְהוֹצִיאָם? וְכִי יָד ה' תִּקְצֹר לְהוֹצִיאָם, חִלְיָה?

אֶלָּא, אוֹמֵר הַחִיד"א, עַל-פִּי הַפְּתוּב בְּקִהְלַת (ז', יד): "גַּם אֵת זֶה לְעוֹמֵת זֶה עֲשֵׂה הָאֱלֹקִים" – כְּלוֹמֵר, כְּנִגְדַ חֲמִישִׁים שְׁעָרֵי קְדוּשָׁה יֵשׁ חֲמִישִׁים שְׁעָרֵי טוּמְאָה. וְכִדִּי לְהוֹצִיא אָדָם שֶׁשָּׁקַע בְּשַׁעַר הַחֲמִישִׁים שֶׁל הַטוּמְאָה, צָרִיכִים אָנוּ אָדָם שֶׁהִשִּׁיג אֵת שַׁעַר הַחֲמִישִׁים שֶׁל הַקְּדוּשָׁה. וְהִנֵּה, שְׁנִינוּ בְּגִמְרָא (ר"ה כ"א): "חֲמִישִׁים שְׁעָרֵי בִינָה (=קְדוּשָׁה) נִבְרְאוּ בְּעוֹלָם, וְכָלֵן נִתְּנוּ לְמֹשֶׁה, חֶסֶר אַחַד (=49), שְׁנִיאֵמֵר (תהילים ח', ו'): 'וְתַחֲסְרֵהוּ מֵעַט מֵאֱלֹהִים'". וּמִכִּיּוֹן שֶׁמֹּשֶׁה רַבֵּנוּ הָיָה הַשְּׁלִיחַ כְּדִי לְהוֹצִיא אֵת יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם, לֹא יְכוּל הָיָה לְהוֹצִיאָם, אֶלָּא רַק מִשַׁעַר הַ-מט' (=49) שֶׁל הַטוּמְאָה, כִּיּוֹן שֶׁפְּאֵמּוֹר הוּא לֹא זָכָה לְשַׁעַר הַחֲמִישִׁים שֶׁל הַקְּדוּשָׁה. עַל-כֵּן לֹא יִכְלוּ יִשְׂרָאֵל לְהִתְמַהֵמָה בְּמִצְרַיִם, כְּדִי שְׂלֹא יִפְלוּ בְּשַׁעַר הַ-נ' (=50) שֶׁל הַטוּמְאָה, שְׂאִז לֹא יִהְיֶה מִי שִׁיוֹצִיאָם מִשָּׁם.

לְפִי הָאֵמּוֹר לְעֵיל, אוֹמֵר הַ"בְּנֵי יִשְׁשֹׁכָר" (אֲדָר מֵאֵמֵר ב' דְּרוֹש ז'), זֹהוּ הַסִּיבָה לְכַף שְׂאֲרָבְעָה חֲלָקִים מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל (=80 אַחֻזִים) לֹא יֵצְאוּ מִמִּצְרַיִם, וּמִתּוֹ שֶׁם בְּשִׁלְשֵׁת יָמֵי הָאֶפְלָה – שָׁכָן, שָׁקְעוּ הֵם כְּכַר בְּשַׁעַר הַחֲמִישִׁים שֶׁל הַטוּמְאָה. אוּלָּם, מוֹסִיף הַ"בְּנֵי יִשְׁשֹׁכָר", בְּגִאוּלָּה הַקְּרוּבָה בְּמַהֲרָה בְּיָמֵינוּ, הַקַּב"ה בְּעֲצָמוֹ יִבְרַר (=יִטְהַר) וְיִקָּים לְתַחֲיָה אֵת אוֹתָם אַרְבַּעַת חֲלָקִים מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל (=80 אַחֻזִים) שֶׁשָּׁקְעוּ בְּשַׁעַר הַ-נ' (=50) וּמִתּוֹ בְּמִצְרַיִם, וְיִבִּיאַם לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. וְזֵהוּ שְׂאוּמֵר הַנְּבִיא יִשְׁעִיָה (כו', יג'): "וּבָאוּ הָאֲבָדִים בְּאֶרֶץ אֲשׁוּר וְהַנְּדָחִים בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם".
"אִז יִשִּׁיר מֹשֶׁה וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל אֵת הַשִּׁירָה הַזֹּאת לֵה', וַיֹּאמְרוּ לְאֹמֵר אֲשִׁירָה לָה'"

עַל שִׁירַת הַיָּם מְבוֹאֵר בְּסִפְרֵים הַקְּדוּשִׁים, שְׁצָרִיכִים לוֹמֵר אֵת הַשִּׁירָה כָּל יוֹם בְּכוֹנֵה גְדוּלָּה. וְצָרִיף לְכוּן, כְּאִילוֹ אָנוּ עוֹמְדִים מִמֶּשׁ בְּשַׁעַת קְרִיעַת יָם סוּף, וְנִיצוּלִים מִן הַמִּצְרַיִם הַסּוֹבְבִים אוֹתָנוּ. וּכְפִי שְׁמִבוֹאֵר בְּשִׁל"ה הַקְּדוּשׁ (מִסְכַּת יוֹמָא, דְּרַף חֲיִים אוֹת מו', בְּשֵׁם "סִפְר הַתְּרַדִּים"): "יְכוּן בְּשִׁירַת הַיָּם שְׂאוּמֵרִים בְּכָל יוֹם, לְאוֹמְרָה בְּקוֹל וּבְשִׁמְחָה רַבָּה, כְּאִילוֹ אוֹתָהּ שַׁעַת יֵצֵא מִמִּצְרַיִם. שְׁהָרֵי אָמְרוּ בְּמִדְרָשׁ, זֵיפִעַ מֹשֶׁה אֵת יִשְׂרָאֵל מִיָּם סוּף, שֶׁהִסְעִם מְעוֹנוֹתֵיהֶם – שְׁנַמְחָלוּ עַל-יְדֵי הַשִּׁירָה שְׂאֵמְרוּ. שְׁכָל מִי שֶׁנִּעְשָׂה לוֹ גַּם וְאוֹמֵר שִׁירָה, מוֹחֲלִין לוֹ עַל כָּל צוֹנוֹתָיו. וְהִנֵּה, אַחַר שְׁצוּנּוֹ ה' לוֹמֵר שִׁירָה זֶה בְּכָל יוֹם, כְּדָכְתִּיב: 'וַיֹּאמְרוּ לְאֹמֵר'. וְכְדָכְתִּיב רַש"י, שְׂרוּצָה לוֹמֵר, שְׁנִיאֵמֵר אוֹתָהּ (=אֵת הַשִּׁירָה) בְּכָל יוֹם בְּשִׁמְחָה רַבָּה כְּשֶׁעָה רֵאשׁוּנָה (=כְּמוֹ בְּפִעַם הָרֵאשׁוּנָה) שְׂאֵמְרָנוּ אוֹתָהּ, (שְׂאִז) וְדָאֵי כַח סְגוּלָתָהּ (שֶׁל

השירה כל יום, כשעה ראשונה למהדרין" (=כפי שאמרו ישראל על הים).

וכן כתב החיד"א בספרו "עבודת הקדש" (צפון שמיר סימן ב, אות כד): "הפליגו בזהר הקדוש באמירת **שירת הים**...ועל-כן צריך לאומרה בשמחה רבה ובנעימה, ויציר בדעתו כאילו עומד ביבשה בתוך הים, והמצרים נטבעים והוא ניצול, והיא סגולה לכפרת **עונותיו**, כידוע".

וראוי להוסיף מה שמצינו בזהר הקדוש ("בשלה" נד, מתורגם): "שנינו, כל אדם שאומר **שירה** זו בכל יום, ומכון בה, זוכה לאומרה לעתיד לבוא, שהרי יש בה (=בשירה) עולם הזה, ויש בה עולם הבא... (הנה כתוב): 'ויאמרו לאמר', (שזה) לדורי דורות, משום שלא תשכח מהם לעולמים, שכל מי שזוכה ל**שירה** זו בעולם הזה, זוכה לה לעולם הבא. וזוכה לשבח בה בימי מלך המשיח, בשמחתה של כנסת ישראל עם הקב"ה, כי כתוב: 'ויאמרו לאמר **אשירה** לה'. 'לאמר' - באותו זמן (שיצאו ממצרים), 'לאמר' - בארץ הקדש, בזמן ששורים ישראל בארץ, 'לאמר' - בגלות, (ו) 'לאמר' - בגאולתם של ישראל, 'לאמר' - לעולם הבא".

נמצאנו למדים מזה, שבאמירת **השירה** יש קו אחד משותף, המקשר בין העבר עם ההווה ועם העתיד לבוא. שכן העבר היה כאשר משה ובני ישראל אמרו את **השירה** על הים, בשעה שנקרע להם ים סוף לגזרים. ואילו ההווה הוא **השירה** שאנו ממשיכים ואומרים בכל יום ויום בתפילה. ואילו העתיד הוא כאשר נזכה לומר את **השירה** הזאת בבוא משיח צדקנו, במהרה בימינו, אמן. (על פי "אורה של תורה" להרה"ק פינחס פרידמן)

"הים ראה וינס" (תהילים קי"ד ג')

ידוע מה שאמרו חז"ל, שכלל ישראל שקעו במצרים ב-מט' **שערי טומאה**. אולם, בכל זאת זכו להיגאל ממצרים, בזכות שלא שינו את שמם, לשונם ומלבושם, ובעיקר מחמת שהיו גדורים **בעריות**. וצריכים אנו להבין ענין זה. שכן, מהיכן שאבו ישראל את הכח שלא לשנות את שמם, לשונם ומלבושם, ולהיות גדורים בעריות?

על שאלה זו עונים חז"ל, שעל-ידי שירד יוסף הצדיק למצרים, ועמד בנסיון הקשה שהיה לו עם אשת פוטיפר, הנה, על-ידי כך סלל את הדרך לכל ישראל, שיוכלו לעמוד **בקדושתם**, בהיותם בגלות מצרים. וזאת, כמבואר במדרש (ויקרא רבה לב, ה'): "יוסף ירד למצרים וגדר עצמו מן הערוה (=זנות, זימה) (ולא רק בנסיון של אשת פוטיפר), ונגדרו ישראל בזכותו. אמר ר' תיא בר אבא: כדאי (=טוב) היה גדור ערוה עצמו, שנגאלו ישראל על-ידו" (=בזכות יוסף נגאלו ישראל).

הנה, מבואר מכאן, **שקדושתו** של יוסף הצדיק, שהתקדש כל-כך בארץ מצרים, ארץ שהיתה מלאה **בזימה ובתועבה**, היא שהשפיעה על כל ישראל שירדו למצרים, שלא יפשו **בעריות**, ובזכות דבר זה נגאלו ישראל ממצרים.

וצריכים אנו ביאור על-כך. שכן, אמת הדבר שכשהיה יוסף הצדיק בחיים, יכול היה להשפיע מקדושתו על כל ישראל, כדי שיוכלו גם הם לעמוד בקדושתם. אבל איך הועילה צדקתו וקדושתו של יוסף לכל ישראל, לאחר שכבר נפטר (יוסף), ועבר מן העולם?

אומר על-כך ה"אהבת שלום": הנה, על הכתוב (בראשית כח, י'), "ויצא יעקב מבאר שבע וילך חרנה", פרש רש"י: "לא היה צריך לכתוב, אלא וילך יעקב חרנה". (אם כן), ולמה הזכיר יציאתו ("ויצא יעקב")? אלא, מגיד שיציאת צדיק מן המקום עושה **רשם**. כלומר, אומר ה"אהבת שלום", רש"י מלמד אותנו, שאפילו שהצדיק יוצא מן המקום, למרות זאת נשאר **רשם** מהקדושה שלו באותו מקום. וזהו שאומר רש"י: "מגיד שיציאת צדיק מן המקום עושה **רשם**" (באותו מקום שעזב).

ולכן, אומר ה"אהבת שלום", כך גם יוסף הצדיק, שקדש עצמו במצרים בקדושה כל-כך גדולה, ועמד בנסיון הקשה שהיה לו עם אשת אדוניו, הנה לאחר שנפטר מן העולם, נשאר **רשם** הקדושה של יוסף הצדיק במצרים, ועל-ידי **רשם זה נתקדשו** ישראל במצרים, והיו גדורים **בעריות**.

(ויש לומר, שאת הכח שלא לשנות את שמם, לשונם ומלבושם שאבו ישראל מיעקב אבינו, שעליו נאמר (בראשית לג, יח): "ויבא יעקב שלום, עיר שלום". "**שלום**" - ראשי-תיבות: **שם לשון מלבוש**. לומר לנו, שמה שזכה יעקב אבינו לחזור בשלמות מבית לבן, בלא חטא, הוא מחמת שזכה שלא לשנות את אשר נהג בביתו - לא בשם, לא בלשון, ולא בלבוש).

ומעתה יאיר לנו גם הכתוב במדרש (תהילים קי"ד): "הים ראה וינס". (מה ראה)? - ראה ארונו של יוסף יורד לים. אמר הקב"ה: ינוס (הים) מפני הנס (=מפני יוסף, שנס וברח מאשת אדוניו), שנגאמר (בראשית לט, יב) 'ותתפשהו בבגדו... וינס ויצא החוצה' - אף הים היה נס מפניו...".

והביאור הוא, שבתחילה לא רצה הים להיקרע לפני ישראל. שכן, באיזו זכות יקרע הים לישראל. אולם, כאשר ראה הים את קדושת ארונו של יוסף, את **הרשם** של קדושתו, שאפילו לאחר פטירתו נשאר רשם עצום מקדושתו, נס הים ונקרע מלפניו.

"ולא יכלו לשתת מים ממרה כי מרים הם...ויצעק אל ה' ויורהו ה' עץ וישלך אל המים וימתקו המים"

כתוב במדרש, שבעת שבאו ישראל למרה, "ולא יכלו לשתת מים ממרה כי מרים הם", למד הקב"ה את משה איך להתפלל לפניו, כדי להפוך את המר למתוק. וכפי שכתוב במדרש (שמו"ר מג, ג): "אמר ר' ברכיה...כיון שבאו ישראל למרה, מה פתיב שם? ויבאו מרתה'. התחיל משה מהרהר בלבבו, ואמר: המים (המרים) הללו, למה נבראו? מה... (הנאה) יש לעולם בהן? מוטב היה אילו לא נבראו! ידע הקב"ה מה היה (משה) מחשב בלבבו. אמר לו הקב"ה (למשה): לא תאמר כן...הן (=וכי) יש דבר בעולם שלא נברא לצורך? אלא אני מלמדך היאך תהא אומר – אמר כן: 'עשה את המר מתוק'".

ולכאורה יפלא הדבר מאד! והרי כל האותות שעשה משה עד עתה במצרים, היו כלן על-ידי תפילה. אם כן, מה נשתנה כאן, שהקב"ה היה צריך ללמדו לשונות של תפילה? בספר "לקט אמרים" להגה"צ רבי יעקב מאיר שכטר שליט"א, מובא, שכאשר לא יכלו ישראל לשתת מן המים המרים, עמדו לפני משה שתי דרכים: אחת להתפלל שה' יתברך יגלה להם מים מתוקים אחרים. ודרך שנייה להתפלל שהמים המרים יהפכו למתוקים.

ולמדו ה' יתברך, כי הדרך הנכונה היא להמליכו על המים המרים. דהינו, לגלות כי כוחו של הקב"ה הוא להפוך את המר למתוק. וזוהי הדרך הנכונה שצריך להתפלל אל ה', שמתוך הצרה עצמה ימצא לנו פדות ורוחה, כמו שכתוב (ירמיה ל, ז): "ועת צרה היא לייעקב, וממנה (=על-ידי הצרה) יושע".

וצריך האדם לדעת, שאין הקב"ה מביא סתם צרה על האדם, אלא כל הפונה היא שיקבל האדם את מלכותו יתברך, וידע שעל-ידי כח תפילתו לה', יש לאל ידו "להמתיק את המר", ולהפוך את הצרות לחסדים ולרחמים גדולים. וזוהי שאומרת הגמרא: "ארבעה אבות נזיקין (הן): השור, והבור, והמבעה, וההבער". מאי 'מבעה'? רב אמר: 'מבעה' – זה אדם... דכתיב (ישעיה כא, יב): "אמר שומר אתא בקר וגם לילה, אם תבעיון בעיו". ופרש רש"י: "אם תבעיון בעיו" – אם תבקשו בקשותכם". דהינו מהותו של האדם היא לבקש/להתפלל, כפי שאמר דוד המלך "ואני תפלה". ובאמת, כאשר נבדוק מה המהות/התכונ/המילוי של "אדם", נמצא שהוא תפילה. הא כיצד? הנה, אותיות המילוי של "אדם" – אֶלֶף דָּלֶת מֵם – הם "מתפלל". (מסומנות באפור).

ואם "אדם" הוא "מבעה", כלשון הגמרא, הבה ונסתכל מהן אותיות המילוי של "מבעה" – מם בית עין הָה – נמצא שהן אותיות "מיתנה" (=515) – בדיוק הגמטריה של "תפלה" (=515). לומר לך: מהות האדם הוא, להתפלל תפילות לפני ה' יתברך.

"ויקראו בית ישראל את שמו מן והוא כזרע גד לבן"

על הכתוב, "והוא כזרע גד לבן", שואל "כסא הרחמים", מהי פונת הכתוב שהמן "כזרע גד לבן"? וכי מהו גד? אלא, עונה "כסא הרחמים", "גד" הוא מפני שמגיד לאדם את כל סרחונו (חטאיו ועוונותיו). ומוסיף "כסא הרחמים", כאשר היו ישראל במדבר, ואשה היתה מתקוטטת ומורדת בבעלה והולכת לבית אביה. היו הולכים אותו זוג שהתקוטט אצל משה רבנו לדיון. והאשה היתה אומרת למשה: לא אנכי חטאתי, אלא בעלי הוא זה שחטא ופשע. ואילו בעלה היתה טוען כנגדה, שלא הוא חטא, אלא אשתו היא זו חטאה. על-כך היתה אומר להם משה: לכו, וחזרו אלי בבקר, כפי שנאמר (במדבר טז, ה): "בקר וידע ה' את אשר לו".

והנה, כאשר היתה מגיע הבקר, היתה משה שולח שליח למדוד את המן שיגיד להם. אם חלק המן של האשה ירד בבית בעלה, היתה אומר משה לאשה, שהיא חטאה ואשמה. ואם חלק המן של האשה היה יורד בבית אביה (שלשם הלכה האשה לאחר שהתקוטטה עם בעלה), היתה אומר משה לבעלה: אתה סרחת. ועל-ידי כך היתה עושה שלום ביניהם, וזהו שכתוב: "כזרע גד לבן" – שמגיד לאדם מה שיחו.

"ויאמר ה' אל משה הנני ממטיר לכם לחם"

המגיד הירושלמי הגאון רבי שלום שבדרון זצ"ל ספר, שאמו, עליה השלום, היתה אשה צדקנית, אבל גם עניה מרודה. והנה, למרות אלמנותה פרנסה היא את ביתה וילדיה בכבוד ממכירת לחמים בפתחי הבתים. "פעם אחת, לעת זקנותה" – מספר המגיד רבי שלום שבדרון – "באתי אליה ומצאתי אותה שוכבת במטה ובוכה. לשאלתי על סיבת בכיה, השיבה לי אמי: 'בני! עם מה אני אבוא לעולם הבא?! עם מה אבוא?!'

השבת לי לה: 'אמא, הלא את מכרת לחם, ועלית מידי יום מאות מדרגות, סחבת את הלחמים עד פתחי הבתים. כך עשית שנים רבות, והכל בשביל מה? כדי שיהיה לך במה להאכיל את ילדייך, וכדי שיוכלו ללמוד תורה!

לכן, דעי לך, שכל הלחמים הללו שמכרת, וכל המדרגות שעלית עליהן (כדי להגיע אל פתחי הבתים), הנה, את כל אלו יעמידו על כף המאזנים של בית דין של מעלה, ואלה יכריעו את הכף לזכותך! אמי מאד התרגשה למשמע הדברים, ואמרה לי 'החיותני בני, החיותני בני!'. שבת שלום לכל בית ישראל! נא לשמור על קדושת הגיליון!

בְּנֵי צִיּוֹן

"וְאַמַּת ה' לְעוֹלָם, הַלְלוּיָהּ"

על מצות ענג שבת כתוב בגמרא (שבת קיח): "כל המענג את השבת, נותנין לו משאלות לבו". ושואלת שם הגמרא: "(ו) במה מענגו? רב יהודה...משמיה דרב אמר: בתבשיל תרדין ודגים גדולים וראשי שומין...אמר רב פפא: כסא דהרסנא (=דגים קטנים רש"י).

וצריכים אנו להבין ענין זה. שכן, מדוע כל-כך חשוב לענג את השבת דוקא בדגים? ואפילו מי שאין ידו משגת, בכל זאת צריך להכין דגים קטנים לכבוד שבת?

ויש לומר, שבקריעת ים סוף היה לדגים חלק נכבד בחיזוק האמונה של בני ישראל בה' יתברך. וזאת, כפי שמצינו בגמרא (פסחים קיח): "רבי נתן אומר: (כתוב בתהילים (קיו', ב') 'וְאַמַּת ה' לְעוֹלָם' – (והמשפט הזה), דגים שבים אמרוהו. כדרב הונא, דאמר רב הונא: ישראל שבאותו הדור, מקטני אמנה היו. וכדרב רבה בר מרי: מאי דכתיב (תהילים קו') 'ויאמרו על ים בים סוף, ויושיעם למען שמו' – מלמד שהמרו ישראל באותה שעה ואמרו: כשם שאנו עולים מצד אחד (של הים), כך מצריים (שרדפו אחרינו) עולים מצד אחר (של הים). אמר לו הקדוש ברוך הוא לשר של (ה)ים: פלט אותם (=את המצרים שטבעו) ליבשה! (כדי שיראו ישראל את המצרים מתים).

אמר לפניו (השר של הים): רבוננו של עולם, כלום יש עבד שנותן לו רבו מתנה, וחוזר ונוטל אותה ממנו? (=כלומר, אחרי שכבר נתת את גופות המצריים לדגים שבים, כדי שיאכלו אותם ויהיו ניזונים מהם, כיצד תיטול אותם מידם?) אמר ליה (=אמר לו הקב"ה, לשר הים): אני נותן לך אחד ומחצה שבהם (=אשלים לך בעתיד שכר של אחד ומחצה (=150%) יותר מסכום המצרים שטבעו בים). אמר לפניו (=שר הים): רבוננו של עולם, כלום יש עבד שתובע את רבו לדין? (=איך אוכל לתבוע, שבאמת תשלם לי בעתיד מה שהבטחת?) אמר לו (הקב"ה): נחל קישון יהיה ערב. מיד, פלטם (הים, את גופות המצרים), והשליכם ליבשה, ובאו ישראל וראו אותם (=את המצרים שטבעו), והינו דכתיב (שמות יד'): 'וירא ישראל את מצרים מת על שפת הים'.

ומאי 'אחד ומחצה שבהם'? (=כיצד שלם הקב"ה לשר הים מה שהבטיח אחד ומחצה (=150%)?). דאילו בפרעה כתיב, (שם) 'שש מאות רכב בחור', ואלו בסיסרא כתיב (שופטים ד') 'תשע מאות רכב ברזל' (תשע מאות הם בדיוק אחד ומחצה (=150%) של שש מאות). וכי אתא (=כאשר בא סיסרא להילחם עם ישראל), אתא עליהו בדקרי דפרזלא (=בא עליהם עם דוקרני ברזל, שזה מעין רומח). הוציא הקדוש ברוך הוא עליהם כוכבים ממסילותם, דכתיב (שם ה'): 'מן שמים נלחמו הכוכבים ממסלותם...'. כיון דנחיתו כוכבים עליהו (=כיון שירדו כוכבי השמים עליהם), אקדירו הנך דקרי דפרזלא (=נתלהטו אותם רומחים). נחיתו לאקורי נפשיהו בנחל קישון (=ירדו חילי סיסרא להתקרר ולרחוץ עצמם בנחל קישון). אמר ליה הקדוש ברוך הוא לנחל קישון: לך והשלם ערבונך לים. מיד גרפם נחל קישון והשליכם לים, שנאמר (שם): 'נחל קישון גרפם, נחל קדומים'. מאי 'נחל קדומים'? נחל שנעשה ערב מקדם. באותה שעה פתחו דגים של ים ואמרו, 'וְאַמַּת ה' לְעוֹלָם, הַלְלוּיָהּ'."

כלומר, כאשר ראו הדגים, שהקב"ה קים את הבטחתו, ושלם להם, כפי שהבטיח "אחד ומחצה" (=150%), ובמקום "שש מאות רכב בחור" של פרעה, נתן להם "תשע מאות רכב ברזל" של סיסרא, פתחו ואמרו "וְאַמַּת ה' לְעוֹלָם" – דהינו, שהקב"ה מאמת את דברו, ומקים כל מה שהבטיח.

נמצאנו למדים מפל זה, שלדגים שבים היה חלק נכבד בחיזוק האמונה של ישראל בקריעת ים סוף. שהרי, הם הסכימו לוותר על מזונם (=הגופות של המצרים), כדי שלא יאמרו ישראל: "כשם שאנו עולים מצד אחד (של הים), כך מצריים (שרדפו אחרינו) עולים מצד אחר (של הים)".

והנה, כלל גדול בידינו, ש"מצוה גוררת מצוה". על-כן, מאחר והדגים זכו בחיזוק האמונה של ישראל בקריעת

הַיָּם שֶׁהִקְבִּ"ה מְקַיֵּם אֶת הַבְּטָחָתוֹ, הַנֶּה, "מִצְוָה גּוֹרֶרֶת מִצְוָה", וְזֶה הַדְּגִים גַּם לְרֵאוֹת בְּעֵינֵיהֶם בְּנַחַל קִישׁוֹן אֵיךְ הִקְבִּ"ה קִיָּם לָהֶם אֶת הַבְּטָחָתוֹ לְשֵׁלֶם לָהֶם "אֶחָד וּמְחָצָה" (=150%), וְעַל-כֵּן מִיָּד פָּתְחוּ וְאָמְרוּ "וְאַמֶּת ה' לְעוֹלָם". בְּעֵינֵינוּ זֶה כְּתוּב ה' "טוֹר" (או"ח סימן רמב): "צָרִיךְ כָּל אָדָם לְצַמְצֵם בְּשָׂאֵר הַיָּמִים (=יָמֵי הַחֹל) כְּדֵי לְכַבֵּד אֶת הַשֶּׁבֶת, וְאֵל יֹאמֶר הַיָּאֵךְ אַחֲסֵר פְּרַנְסָתִי? כִּי אֲדַרְבֶּה, אִם יוֹסִיף יוֹסִיפוּ לוֹ... (כְּמוֹ שֶׁלְמַדְנוּ בְּמַסְכַּת בֵּיצָה טז) 'כָּל פְּרַנְסָתוֹ שֶׁל אָדָם קְצוּבָה לוֹ מִרֵּאשׁ הַשָּׁנָה לְרֵאשׁ הַשָּׁנָה, חוּץ מִהוֹצָאת שֶׁבֶת וַיָּמִים טוֹבִים וְהוֹצָאת בְּנֵיו לְתַלְמוּד תּוֹרָה, אִם מוֹסִיף - יוֹסִיפוּ לוֹ. (וְעַל הוֹצָאת שֶׁבֶת וַיּוֹם טוֹב) אֹמֵר הַקְּב"ה: בְּנִי, לוֹ עָלִי וְאֲנִי פּוֹרֵעַ, וְכִיּוֹן שֶׁפֶן הוּא, אֵל יִדְאָג (הָאָדָם) כִּי נֶאֱמָן הוּא בְּעַל חוּבוֹ (=הַקְּב"ה) לְפָרוֹעַ לוֹ חוּבוֹ (=אֶת כָּל הוֹצָאוֹת הַשֶּׁבֶת)".

בְּסִפּוֹר "דְּבַשׁ לְפִי" לַהֲגַה"ק הַחִיד"א (מְעַרְכַּת פ"א, אוֹת כ') הוּא מְבִיא רֵמֵז נֶאֱחָה עַל-כֵּךְ בְּכַתוּב בְּאִיּוֹב (לד' יא): "כִּי פּוֹעֵל אָדָם יִשְׁלֵם לוֹ". שֶׁפֶן, "פּוֹעֵל" - רֵאשִׁי תִיבוֹת לָלוֹ עָלִי וְאֲנִי פּוֹרֵעַ (מִהַסּוֹף לַהֲתַחֲלָה).

וְזֶהוּ הַעֲנִין שֶׁאֲנִי אוֹכְלִים בְּשֶׁבֶת בְּשֵׁלֶשׁ הַסְּעוּדוֹת דְּגִים. שֶׁפֶן, בְּאִכִּילַת הַדְּגִים אֲנִי מְחַזְקִים אֶת אֲמוּנָתִנוּ בַּה' יִתְבָּרַךְ, שֶׁיִּקְיָם אֶת הַבְּטָחָתוֹ לְשֵׁלֶם לָנוּ אֶת כָּל הַהוֹצָאוֹת שֶׁהוֹצֵאנוּ מִכֶּסֶפֶנוּ לְכַבּוֹד שֶׁבֶת קֹדֶשׁ.

(עַל-פִּי הָאָמּוֹר, יֵאִיר לָנוּ לְהַבִּין אֶת מְנַהֵג הַצְּדִיקִים לְאֹכּוֹל אֶת עֵינֵי הַדְּגִים. שֶׁפֶן, כְּאֲשֶׁר אֲנִי אוֹכְלִים אֶת עֵינֵי הַדְּגִים, אֲשֶׁר זָכוּ לְרֵאוֹת בְּפוֹעֵל מִמֶּשׁ, שֶׁהִקְבִּ"ה מְקַיֵּם אֶת הַבְּטָחָתוֹ, לְשֵׁלֶם אֶת אֲשֶׁר לוֹ מִהֶם בְּקָרִיעַת יָם סוּף - הַנֶּה, בְּכֵךְ אֲנִי מְחַזְקִים אֶת אֲמוּנָתִנוּ בַּבּוֹרָא יִתְבָּרַךְ, שֶׁגַּם עֵינֵינוּ יִרְאוּ שֶׁהוּא יִתְבָּרַךְ יִשְׁלֵם לָנוּ שֶׁפֶע בְּרָכָה בְּזִכּוֹת מִצְוֹת עֲנָג שֶׁבֶת). (עַל פִּי "אוֹרָה שֶׁל תּוֹרָה" לַהֲרַה"ק פִּינְחָס פְּרִידְמָן)

"אֵז יִשִּׁיר מִשֶּׁה"

הַזֶּהר הַקְּדוֹשׁ אֹמֵר: כָּל הָאוֹמֵר אֶת "שִׁירַת הַיָּם" בְּכָל יוֹם, וּמְכוּן בַּה' - יִזְכֶּה לְאוֹמְרָה לְעֵתִיד לְבוֹא בְּעוֹלָם הַבָּא. וְזֹאת, מִשׁוּם שֶׁהַשִּׁירָה כּוֹלֶלֶת בְּתוֹכָהּ אֶת הַעֶבֶר וְהַעֲתִיד כְּאֶחָד, וְהִיא יְסוּד הָאֲמוּנָה, וְקִשׁוּרָה הִיא לְשִׁירוֹת וְתִשְׁבָּחוֹת שְׂאוֹמְרִים הָעֵלְיוֹנִים וְהַתַּחְתּוֹנִים.

וְכֵן כְּתוּב בְּסִדּוֹר רַבְּנוּ הָאֵר"י זצ"ל, שֶׁצָּרִיךְ לוֹמֵר אֶת "שִׁירַת הַיָּם" בְּכוּנָה גְּדוּלָּה, וְהִיא שְׁלֵמוֹת הַנֶּפֶשׁ, וּמְכַפֶּרֶת עַל כָּל עֲוֹנוֹתָיו שֶׁל הָאָדָם, וְזוֹכֶה לְאוֹמְרָה בְּעוֹלָם הַבָּא.

וְלָכֵן עַל הָאָדָם לוֹמֵר אֶת הַשִּׁירָה בְּטַעֲמִים וּבְנִיגוֹן, מְלֵחָה בְּמֵלֶחָה וּבְנוֹעָם, כְּאִילוֹ הוּא עוֹבֵר עֵתָה בְּתוֹךְ הַיָּם, וְהַקְּב"ה מִצִּילוֹ, וְצָרִיךְ לְאוֹמְרָה בְּשִׂמְחָה רַבָּה. וְכָל הָאוֹמְרָה כֵּךְ - נִמְחָלִים לוֹ כָּל עֲוֹנוֹתָיו.

אִם כֵּן, רוֹאִים אֲנִי שֶׁיֵּשׁ לְפָנֵינוּ סְגוּלָּה בְּדוּקָה לְכַפֵּר עַל עֲוֹנוֹתֵינוּ, וְכָל מֶה שְׂדוֹרְשִׁים מֵאֲתָנוּ הוּא לְהַתְּאֵמֵץ לְצִיאַת מִן הַשְּׂגָרָה, וְלַהֲרַגִּישׁ מִמֶּשׁ (=בְּפוֹעֵל) בְּעַת אֲמִירַת הַשִּׁירָה אֶת יְצִיאַת מִצְרַיִם וְקָרִיעַת יָם סוּף.

"וַיְהִי בְשִׁלַּח פְּרָעָה אֶת הָעָם וְלֹא נָחַם אֱלֹהִים דֶּרֶךְ אֲרָץ פְּלִשְׁתִּים"

פַּעַם אַחַת הִגִּישׁוּ הַגּוֹיִים, שֶׁבְּעִיר זִיטְאֵמִיר, קוֹבֵלְנָא לְבֵית הַמִּשְׁפָּט שֶׁבְּעִיר הַבִּירָה פְּטָרְסְבוֹרְג, שֶׁהִיוֹת וְהַיְהוּדִים מִתְרַבֵּים מְאֹד, עַל-יְדֵי כֵךְ יִשְׁנָה מִצּוֹקַת דִּיּוֹר וְדוּחֵק בְּעִיר. לָכֵן הֵם מְבַקְשִׁים לְתַת צוֹ לְגַרֵּשׁ אֶת כָּל הַיְהוּדִים מִעִירָם... כְּשֶׁשָּׁמְעוּ הַיְהוּדִים אֶת הַצָּעַת הַגְּזִירָה הַקָּשָׁה, נִסּוּ כָּל מִינֵי פְּעוּלוֹת שֶׁתְּדַלְּגוּת וְנִסְיוֹנוֹת כְּדֵי לְבַטֵּל אֶת הַגְּזִירָה, אֲךָ דָּבָר זֶה לֹא עָלָה בְּיָדָם. עַל-כֵּן עָמְדוּ יְהוּדֵי פְּטָרְסְבוֹרְג, וְשָׁגְרוּ מִשְׁלַחַת מִחֲשׁוּבֵי הָעִיר, שֶׁיִּסְעוּ לְחַלּוֹת אֶת פְּנֵי הַרָה"ק רַבִּי אֶהֱרָן מִצ'רְנוֹבִיל זִיע"א, כְּדֵי שִׁיעֲתִיר הוּא בְּתַפִּילוֹת לְפָנָיו בּוֹרָא עוֹלָם, לְבַטֵּל אֶת הַגְּזִירָה.

אוֹלָם, הַשְּׁלוּחִים הִגִּיעוּ לְצ'רְנוֹבִיל מִמֶּשׁ לְפָנֵי שֶׁבֶת, וְלֹא הִיָּתָה שְׁהוֹת בְּיָדָם לְיִטוּל בְּרַכַּת שְׁלוֹם, וְלַהֲשִׁיחַ אֶת צָרְתָם בְּקֹדֶשׁ פְּנִימָה. וְהַנֶּה, בְּלִיל שֶׁבֶת קֹדֶשׁ, בְּעַת עֲרִיכַת הַשְּׁלַחַן, אָמַר הַרְבֵּי בְּדַבְרֵי תוֹרָתוֹ: הַנֶּה, כְּתוּב בְּפִרְשַׁת הַשְּׁבוּעַ "וַיְהִי בְשִׁלַּח פְּרָעָה אֶת הָעָם וְלֹא נָחַם אֱלֹהִים דֶּרֶךְ אֲרָץ פְּלִשְׁתִּים".

וְעַל-כֵּךְ אָמְרוּ חו"ל בְּמַסְכַּת מְגִלָּה (י' עב): "כָּל מְקוֹם שֶׁנֶּאֱמָר (בו) 'וַיְהִי, אֵינּוּ, אֶלָּא לְשׁוֹן צִעַר". וַיֵּשׁ לוֹמֵר, שְׁכָאן, בְּשֶׁבֶתִנוּ בְּגָלוּת, יֵשׁ לָנוּ צִעַר גְּדוֹל כְּאֲשֶׁר מִתְקַיֵּם "וַיְהִי בְשִׁלַּח פְּרָעָה אֶת הָעָם". דְּהֵינּוּ, כְּשֶׁהַגּוֹיִם רוֹצִים לְשַׁלַּח אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִמְּקוֹם מוֹשְׁבָם!

אוֹלָם, צָרִיךְ לְדַעַת שֶׁ"וְלֹא נָחַם אֱלֹהִים" - אֶפִּילוֹ מִיַּד הַדִּין (הַרְמוּזָה בְּשֵׁם "אֱלֹהִים") אֵינָה נוֹחָה מְדַבֵּר שְׁפֹחָה. עַל-כֵּן אֲנִי דוֹרֵשׁ אֶת הַמֶּשֶׁךְ הַכְּתוּב "דֶּרֶךְ אֲרָץ, פְּלִשְׁתִּים" - יִלְכוּ נֹא הַפְּלִשְׁתִּים לְדֶרֶךְ אֲרָץ אַחֲרַת, וְלֹא הַיְהוּדִים! כְּשֶׁנִּכְנְסוּ אֵלָיו יְהוּדֵי פְּטָרְסְבוֹרְג בְּמוֹצָאֵי שֶׁבֶת, וְסָחוּ לוֹ בְּצַרַת אֲנָשֵׁי עִירָם, אָמַר לָהֶם הַרְבֵּי: "וְהִלָּא כְּבָר עָנִיתִי לָכֶם תְּשׁוּבָה...".

וְאָכֵן, לְאַחַר הַשֶּׁבֶת הַגִּיעָה הַיְדִיעָה, כִּי הַשׁוֹפְטִים הַחֲלִיטוּ, שֶׁאִם אֵין מְקוֹם לְגוֹיִים לְגוֹר, צָרִיכָה הַמְּשָׁלָה לְתַת לָהֶם לְגוֹר בְּמְקוֹם מְרוּחַ יוֹתֵר בְּעִיר אַחֲרַת, וְאֵין לְגַרֵּשׁ אֶת הַיְהוּדִים מִהָעִיר בְּעֶבֶר זֶה...
שֶׁבֶת שְׁלוֹם לְכָל בֵּית יִשְׂרָאֵל! נֹא לְשִׁמּוֹר עַל קְדוּשַׁת הַגִּילְיוֹן!

"בְּנֵי צִיּוֹן"

"וַיִּסַּע מֹשֶׁה... וַיֵּלְכוּ שְׁלֹשֶׁת יָמִים... וְלֹא מִצְאוּ מַיִם... וְלֹא יָכְלוּ לְשִׁתּוֹת מַיִם מִמֶּרָה כִּי מָרִים הֵם"

חֲכָמֵינוּ אוֹמְרִים, כִּי כָּלֵל יָדוּעַ הוּא, שְׂאִין שׁוֹם דְּבַר בְּעוֹלָם שֶׁהוּא מְקַרָּה, אֲלֵא הַכֹּל הוּא בְּהַשְׁגַּחַת הַמִּשְׁגִּיחַ, הוּא הַבּוֹרָא יִתְבָּרַךְ, הַמְּסוּבָב כָּל הַסִּיבוֹת. אִם כֵּן, צְרִיכִים אָנוּ לְדַעַת, מִדּוּעַ סָבַב הַקֹּב"ה כֵּן, שֶׁלֹּא מִצְאוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מַיִם? וְכִשְׁכַּבְר מִצְאוּ מַיִם לְשִׁתּוֹת, לֹא יָכְלוּ לְשִׁתּוֹת, "כִּי מָרִים הֵם"?

אֲלֵא, אָמְרוּ חו"ל בְּגִמְרָא: "וַיֵּלְכוּ שְׁלֹשֶׁת יָמִים בְּמִדְבָר וְלֹא מִצְאוּ מַיִם...". – אִין מַיִם אֲלֵא תוֹרָה, שְׁנֵאמַר (יִשְׁעִיָּה נָה, א'): 'הוּי כָּל צִמָּא לְכוּ לְמַיִם'. וְכִיּוֹן שֶׁהֲלָכוּ שְׁלֹשָׁה יָמִים בְּלֵא תוֹרָה, מִיָּד נִלְאוּ (=נִכְשְׁלוּ)... (וְעַל-כֵּן) עָמְדוּ נְבִיאִים שְׁבָהֵם, וַתִּקְּנוּ לָהֶם שִׁיְהִיו קוֹרִין (=בְּתוֹרָה) (בְּיָמֵים שַׁבַּת, שְׁנֵי וַחֲמִישִׁי)... שֶׁלֹּא יֵלִינוּ ג' יָמִים בְּלֵא תוֹרָה". נִמְצְאוּ לְמִדֵּים מְדַבְּרֵי חו"ל, כִּי מָה שֶׁלֹּא מִצְאוּ יִשְׂרָאֵל מַיִם שְׁלֹשֶׁת יָמִים, הוּא כְּעוֹנֵשׁ עַל שֶׁלֹּא עָסְקוּ בְּתוֹרָה, שְׁנִקְרָאת מַיִם, שְׁלֹשָׁה יָמִים.

וְצְרִיכִים אָנוּ בְּאוֹר, כִּיְצַד נִפְלוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִמְדַּרְגָּתָם, שֶׁלֹּא לְעִסּוֹק בְּתוֹרָה שְׁלֹשָׁה יָמִים? נִיתֵן לְבָאָר זֹאת עַל-פִּי מָה שֶׁפָּרַשׁ רש"י עַל הַפְּסוּק "וַיִּסַּע מֹשֶׁה אֶת יִשְׂרָאֵל": "הַסִּיעֵם בְּעַל-כוֹרְחָם, שֶׁעָטְרוּ מִצְרַיִם אֶת סוּסֵיהֶם בְּתַכְשִׁיטֵי זָהָב וּבַאֲבָנִים טוֹבוֹת, וְהָיוּ יִשְׂרָאֵל מוֹצִיאִין אוֹתָם בַּיָּם. וּגְדוּלָּה הִיְתָה בֵּינָם הַיָּם מִבֵּינֵת מִצְרַיִם... לְפִיכֵן הוֹצִירָךְ לְהַסִּיעֵם בְּעַל-כוֹרְחָם".

וּמַעַתָּה מוֹבֵן הַיֵּטֵב שֶׁרַשׁ הַפִּישְׁלוֹן שֶׁל יִשְׂרָאֵל: הָיוֹת וְרָדְפוּ אַחֲרֵי הַכֶּסֶף וְהַזָּהָב שֶׁפָּלַט הָיָם, אַחֲרֵי שֶׁטְּבָעוּ מִצְרַיִם בַּיָּם, הָיָה צְרִיךְ מֹשֶׁה רַבֵּנוּ לְהַסִּיעֵם בְּעַל כוֹרְחָם מִשָּׁם, וְעַל-יָדֵי זֶה נִתְרַחֲקוּ מֵהַתּוֹרָה – "וַיֵּלְכוּ שְׁלֹשֶׁת יָמִים בְּמִדְבָר וְלֹא מִצְאוּ מַיִם". וּמִכִּיּוֹן שֶׁנִּתְרַחֲקוּ מֵהַתּוֹרָה, שְׁנִקְרָאת מַיִם, נִעְנְשׂוּ מִיָּדָה כְּנֶגֶד מִיָּדָה, בְּכֵן שֶׁלֹּא מִצְאוּ מַיִם. וְגַם לְאַחַר שֶׁמִּצְאוּ מַיִם, לֹא יָכְלוּ לְשִׁתּוֹת, כִּי מָרִים הֵם, כִּיּוֹן שֶׁלֹּא הִרְגִישׁוּ טַעַם מֵתוֹק בְּתוֹרָה, בְּגִלְלַת הַתְּרַחֲקוּתָם מֵהַתּוֹרָה, וְהַרְדִּיפָה אַחֲרֵי הַכֶּסֶף וְהַזָּהָב.

בְּעִנְיָן זֶה שֶׁל הַתּוֹרָה, הַנִּמְשָׁלֵת לְמַיִם, רְאוּי לְהוֹסִיף מָה שְׂאוֹמֵר הַמְדַרְשׁ (עֵין יַעֲקֹב, בְּרֻכּוֹת ס"א): "מַעֲשֵׂה וּגְזֵרָה (הַמְלָכוֹת גְּזִירָה עַל יִשְׂרָאֵל שֶׁלֹּא יַעֲסֹקוּ בְּתוֹרָה. מָה עֵשֶׂה רַבִּי עֲקִיבָא? הֲלֵךְ וְהִקְהִיל קְהָלוֹת בְּרַבִּים, וַיֵּשֶׁב וְדָרַשׁ (בְּתוֹרָה). מִצְאוּ פְּפוּס בֵּן יְהוּדָה. אָמַר לוֹ (פְּפוּס לְרַבִּי עֲקִיבָא): אִי אֶתָּה מִתִּירָא מִפְּנֵי אִמָּה זֹו? אָמַר לֵיהּ (=רַבִּי עֲקִיבָא לְפָפוּס): (אֶתָּה פְּפוּס, שְׂאוֹמְרִים עֲלֶיךָ חֲכָם אֶתָּה? אִי אֶתָּה אֲלֵא טַפְשׁ). אֲמַשׁוּל לָךְ מִשָּׁל, לְמָה הִדְבַּר דּוֹמָה. לְשׁוּעַל שֶׁהָיָה מֵהֵלֶךְ עַל (שַׁפֵּת) הַנְּהָר, רָאָה דְגָיִם שֶׁהָיוּ רָצִים לְכָאן וּלְכָאן. אָמַר לָהֶם: מִפְּנֵי מָה אַתֶּם רָצִים? אָמְרוּ לוֹ: (אָנוּ מִפְּחָדִים) מִפְּנֵי הַרְשָׁתוֹת וְהַמְכַמּוֹרוֹת הַבָּאוֹת עָלֵינוּ. אָמַר לָהֶם: רְצוֹנְכֶם שֶׁתַּעֲלוּ לִיבְשָׁה, וְנִדְדוֹר אֲנִי וְאַתֶּם, כְּדָרְךָ שֶׁדָּרוּ אֲבוֹתַי וְאַבוֹתֵיכֶם? אָמְרוּ לוֹ: אֶתָּה הוּא, שְׂאוֹמְרִים עֲלֶיךָ פְּקָח שְׁבַחִיוֹת? (לֹא פְּקָח) אֶתָּה, אֲלֵא טַפְשׁ (אֶתָּה). וְמָה בְּמָקוֹם חִיוֹתָנוּ (=בְּתוֹךְ הַמַּיִם) אָנוּ מִתִּירָאִים, בְּמָקוֹם מִיתָתָנוּ (=בִּיבְשָׁה) לֹא כָּל שְׁכָן? וְאַף אָנוּ כֵּן – (אָמַר רַבִּי עֲקִיבָא לְפָפוּס) – בְּזִמְנָן שְׂאָנוּ עוֹסְקִים בְּתוֹרָה, דְּכַתִּיב בָּהּ (דְּבָרִים ל'): 'כִּי הוּא תִיִּיךְ וְאַרְךָ יִמֶיךָ, אָנוּ מִתִּירָאִים. כְּשֶׁאָנוּ פּוֹסְקִין מִדְּבַרֵי תוֹרָה, עַל אַחַת כְּמָה וְכְמָה...".

נִמְצְאוּ לְמִדֵּים, שִׁישְׁרָאֵל נִמְשָׁלוּ לְדָגִים. וְכֹל עוֹד הֵם נִמְצְאוּ בְּ"מַיִם" (=הִיא הַתּוֹרָה הַקְּדוּשָׁה), יֵשׁ לָהֶם חַיִּים. אוּלָּם, כְּאֲשֶׁר הֵם "פּוֹרְשֵׁין מִדְּבַרֵי תוֹרָה וּמִן הַמִּצְוֹת – מִיָּד מֵתִים".

עַל-פִּי זֶה יוֹמַתֵק לָנוּ לְהַבִּין אֶת בְּרַפְת יַעֲקֹב אֲבִינוּ לְאֶפְרַיִם וְלַמְנַשֶּׁה: "וַיִּדְגּוּ לְרַב בְּקָרֵב הָאָרֶץ". וּפְרַשׁ רש"י זצ"ל: "וַיִּדְגּוּ" – כְּדָגִים, שְׁפָרִים וְרַבִּים, וְאִין עֵין הָרַע שׁוֹלְטֵת בָּהֶם". וַיֵּשׁ לוֹמֵר שֶׁהַכּוֹנֵה בְּכֵן הִיא, עַל עֵין הָרַע שֶׁל "הַשׁוּעַל" (=יִצְרַר הָרַע), הַמְהַלֵּךְ עַל גַּב הַנְּהָר, וּמְנַסֶּה לְפָתוֹת אֶת הַ"דָּגִים" (=יִשְׂרָאֵל) לְצִאת מִן הַ"מַיִם" (=הַתּוֹרָה). כֵּן הִיא דְרָכּוֹ שֶׁל הַיִּצְרַר, שֶׁהוּא תְּמִיד מְנַסֶּה לְפָתוֹת אֶת יִשְׂרָאֵל לְעִזּוֹב אֶת הַ"מַיִם", הִיא הַתּוֹרָה הַקְּדוּשָׁה, וְלְהַתְעַסֵּק בְּהַבְלֵי הָעוֹלָם הַזֶּה. לְכֵן בְּרַךְ יַעֲקֹב אֶת אֶפְרַיִם וּמְנַשֶּׁה: "וַיִּדְגּוּ לְרַב בְּקָרֵב הָאָרֶץ". דְּהֵינּוּ, שִׁיְהִיו כְּדָגִים הַלְלוּ, שְׁפָרִים וְרַבִּים, "וְאִין עֵין הָרַע (שֶׁל "הַשׁוּעַל"/הַיִּצְרַר הָרַע) שׁוֹלְטֵת בָּהֶם", וְכֵן לֹא

יִפְרְשׁוּ מִן הַתּוֹרָה הַקְדוּשָׁה. וְזֶהוּ שְׁפָתוֹב בַּמִּדְרָשׁ (ב"ר צו', ג'): "מָה דְגִים הִלְלוּ, גְדָלִין בְּמַיִם. כִּיּוֹן שִׁיּוֹרְדֵת טְפָה אַחַת מִלְמַעְלָה, מְקַבְּלִין אוֹתָהּ בְּצַמְאוֹן, כְּמִי שֶׁלֹּא טָעַמוּ טַעַם מַיִם מִימֵיהוֹן(=מַעוֹלָם). כִּךְ הֵן יִשְׂרָאֵל, גְדָלִין בְּמַיִם, בַּתּוֹרָה, כִּיּוֹן שֶׁהֵן שׁוֹמְעִין דְּבַר חֵדֶשׁ מִן הַתּוֹרָה – הֵן מְקַבְּלִין אוֹתוֹ בְּצַמְאוֹן, כְּמִי שֶׁלֹּא שָׁמְעוּ דְבַר תּוֹרָה מִימֵיהוֹן".

"אָמַר אוֹיֵב אֲרֻדָּף אֲשִׁיג אַחֲלֵק שְׁלָל תַּמְלָאמוּ נַפְשֵׁי אַרְיֵק חֲרָבִי תוֹרִישְׁמוּ יְדִי" (על פי "אורה של תורה" להרה"ק פינחס פרידמן)

עַל הַכְּתוּב, "דְּבַר נָא בְּאֲזֵנֵי הָעָם וַיִּשְׁאַלוּ אִישׁ מֵאֵת רַעְהוּ וְאִשָּׁה מֵאֵת רַעוּתָהּ כָּלִי כֶסֶף וְכָלִי זָהָב", דָּרְשׁוּ חו"ל (בְּרֻכּוֹת ט'): אֵין "נָא" אֵלָּא לְשׁוֹן בְּקִשָּׁה. אָמַר לוֹ הַקַּב"ה לְמֹשֶׁה: בְּבִקְשָׁה מִמֶּךָ, לֵךְ וְאָמַר לָהֶם, לְיִשְׂרָאֵל: בְּבִקְשָׁה מִפֶּנֶם, שְׁאַלוּ מִמְצָרִים כָּלִי כֶסֶף וְכָלִי זָהָב, שֶׁלֹּא יֹאמְרוּ אוֹתוֹ צְדִיק(=אֲבִרְהָם אַבְיָנוּ) – "וַעֲבָדוּם וְעָנּוּ אֹתָם" – קִיָּם בָּהֶם(=ה' בְּיִשְׂרָאֵל), "וְאַחֲרֵי כֵן יֵצְאוּ בְּרֻכְשׁ גְּדוֹל" – לֹא קִיָּם בָּהֶם? (שֶׁהָרִי בְּבֵרִית בֵּין הַבְּתָרִים, הוֹדִיעַ ה' לְאַבְרָהָם אַבְיָנוּ, שֶׁבְנֵי יִשְׂרָאֵל יִהְיוּ מְשׁוּעָבְדִים אַרְבַּע מֵאוֹת שָׁנָה, וְלֹאֲחֵר מִכֵּן יֵצְאוּ בְּרֻכּוֹשׁ גְּדוֹל).

וְאוֹלָם שׁוֹאֵל הַרְה"ק פִּינְחָס פְּרִידְמָן: הֲלֹא אָמְרוּ חו"ל (שְׁבַת נה'), כִּי "חֹתְמוֹ שֶׁל הַקַּב"ה הוּא אֱמֶת". אִם כֵּן, אֵיךְ אוֹמֵר הַקַּב"ה לְיִשְׂרָאֵל: "וַיִּשְׁאַלוּ אִישׁ מֵאֵת רַעְהוּ וְאִשָּׁה מֵאֵת רַעוּתָהּ כָּלִי כֶסֶף וְכָלִי זָהָב"? וְהָרִי בְּרוּר הַדְּבַר, שְׂאִין בְּכֹונַת יִשְׂרָאֵל לְהַחְזִיר אֶת הַכֶּסֶף וְהַזָּהָב לְמִצְרַיִם... אִם כֵּן, לָמָּה הִתְפַּוֵּן הַקַּב"ה כְּשֶׁאָמַר "וַיִּשְׁאַלוּ"? וְנִרְאֶה לְבָאָר עֲנִין זֶה עַל-פִּי מָה שֶׁאוֹמֵר הַקַּב"ה לְיִשְׂרָאֵל (תְּגִי ב', ח'): "לִי הַכֶּסֶף וְלִי הַזָּהָב נָאִם ה' צְבָאוֹת". דְּהִינּוּ, כָּל הַרְכּוּשׁ, הַכֶּסֶף וְהַזָּהָב שֵׁישׁ לְאָדָם, אֵינָם שְׁלוֹ, אֵלָּא שֶׁל ה' יִתְבָּרֵךְ.

אִם כֵּן, וְהַכֵּל שֶׁלּוֹ יִתְבָּרֵךְ, בְּרוּר הוּא, שֶׁכָּל מָה שֵׁישׁ לָנוּ, כָּל הַכֶּסֶף וְהַזָּהָב, הֵם רַק הַלְוָאָה שֶׁנִּתְּנָה לָנוּ הַקַּב"ה, כְּדִי שֶׁנִּשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶם לְעַבְדוּתוֹ יִתְבָּרֵךְ(=תּוֹרָה וּמִצְוֹת).

וְהַדְּבַר דּוֹמֶה לְבַעַל מַפְעֵל יִהְלוּמִים, שֵׁישׁ לוֹ תַּחַת יָדָיו מֵאוֹת יִהְלוּמִים, וְהוּא מוֹסֵר אוֹתָם לְעוֹבְדֵי הַמַּפְעֵל, כְּדִי שֶׁיִּלְטְשׁוּ לוֹ אֶת הַיְהוּלוּמִים. וְכִי יַעֲלֶה עַל הַדַּעַת, שְׁעוֹבְדֵי הַמַּפְעֵל יִשְׁתַּמְשׁוּ בַיְהוּלוּמִים הַלְלוּ לְצַרְכָּם הַפְּרָטִי? בְּרוּר הוּא שֶׁיְהוּלוּמִים אֵלּוּ נִתְּנוּ לָהֶם עַל מְנַת שֶׁיִּלְטְשׁוּ אוֹתָם, וְאַחֵר-כֵּן יִחְזִירוּם לְבַעֲלֵיהֶם.

וְלָכֵן כְּשֶׁאוֹמֵר הַקַּב"ה לְיִשְׂרָאֵל: "לִי הַכֶּסֶף וְלִי הַזָּהָב נָאִם ה' צְבָאוֹת", הַכּוֹנֶה הִיא שְׁמָה שְׁמֹסְרָתִי לָכֶם אֶת הַכֶּסֶף וְהַזָּהָב הוּא רַק כְּדִי שֶׁתַּעֲבְדוּ ו"תִּלְטְשׁוּ" אוֹתָם לְעַבְדוּת ה', עַל-יְדֵי תּוֹרָה וּמִצְוֹת.

וְזֶהוּ שְׁרִמְזוּ הַקַּב"ה לְמֹשֶׁה: "דְּבַר נָא בְּאֲזֵנֵי הָעָם וַיִּשְׁאַלוּ אִישׁ מֵאֵת רַעְהוּ וְאִשָּׁה מֵאֵת רַעוּתָהּ כָּלִי כֶסֶף וְכָלִי זָהָב". דְּהִינּוּ, שֶׁיֹּאמְרוּ לְיִשְׂרָאֵל שֶׁיִּדְעוּ נְאֻמָּנָה, שֶׁכָּל הַכֶּסֶף וְהַזָּהָב שֵׁישׁ בְּיָדָם הוּא בְּתוֹר הַשְּׂאֵלָה מֵהַקַּב"ה לְעַבְדוּת ה'. (שֶׁהָרִי, לֹא כְּתוּב "וַיִּשְׁאַלוּ מֵאֵת הַמְצָרִים", אֵלָּא "וַיִּשְׁאַלוּ אִישׁ מֵאֵת רַעְהוּ וְאִשָּׁה מֵאֵת רַעוּתָהּ". וְזֹאת, כְּדִי לְרַמּוֹז לָנוּ שְׂאִישׁ יִשְׂרָאֵל צָרִיךְ לְהַזְכִּיר לְרַעְהוּ, שֶׁהַכֶּסֶף וְהַזָּהָב הֵם אֲצֻלָּנוּ בְּתוֹר הַשְּׂאֵלָה, כְּדִי לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶם לְעַבְדוּת ה').

וְצָרִיךְ לְדַעַת, שֶׁכְּפֹאֶשֶׁר יֵשׁ לְאָדָם רְכוּשׁ רַב(=כֶּסֶף וְזָהָב), רוֹדֵף אַחֲרָיו יַצֵּר הָרַע כְּדִי לְהַכְשִׁילוֹ. וְזֹאת, כְּדִי שֶׁיִּשְׁתַּמֵּשׁ הָאָדָם עִם כֶּסֶפוֹ לְשֵׁם תַּעֲנוּגוֹת הָעוֹלָם הַזֶּה, וְלֹא לְשֵׁם שְׁמַיִם. וְכִפִּי שְׁרוּמְזוּ הַכְּתוּב: "אָמַר אוֹיֵב אֲרֻדָּף אֲשִׁיג אַחֲלֵק שְׁלָל תַּמְלָאמוּ נַפְשֵׁי אַרְיֵק חֲרָבִי תוֹרִישְׁמוּ יְדִי". דְּהִינּוּ, כִּיּוֹן שֵׁישׁ לְאָדָם כֶּסֶף וְזָהָב(=שְׁלָל רַב), אֲזַי מִיָּד "אָמַר אוֹיֵב" – הוּא הַיַּצֵּר הָרַע – "אֲרֻדָּף אֲשִׁיג אַחֲלֵק שְׁלָל". כְּלוּמָר, אֲרֻדוֹף אַחַר הָאָדָם, כְּדִי לְלַכּוֹד אֶת שְׁלָלוֹ, כֶּסֶפוֹ וְזָהָבוֹ, כְּדִי שֶׁיִּשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶם לְעִנְיָנֵי הָעוֹלָם הַזֶּה (בְּתִים מְפּוֹאָרִים, מְכּוֹנִיּוֹת נוֹצְצוֹת, בִּילִיּוּיִם וְטִיּוֹלִים), כְּדִי שֶׁבִּסּוּפוֹ "אַרְיֵק חֲרָבִי תוֹרִישְׁמוּ יְדִי" – לְהַמִּיתוֹ לְחַיֵּי הָעוֹלָם הַבָּא. עַל-כֵּן, הַעֲצָה הַיְעוּצָה כְּדִי לְהַנְצִיל מִהַיַּצֵּר הָרַע הִיא, כְּמוֹ שֶׁאֲמַרְנוּ, לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בַּכֶּסֶף וּבַזָּהָב שֶׁנִּתְּנָה לָנוּ הַקַּב"ה לְעַבְדוּתוֹ יִתְבָּרֵךְ(=קִיּוּם תּוֹרָה וּמִצְוֹת).

"תִּיכֵף לְנִטְיֵלָה - בְּרַכָּה"

חֲסִיד וּמְקוֹבֵל אֶחָד, מִתְלַמֵּדֵי הַרַמ"ק (רַבִּי מֹשֶׁה קוֹרְדוֹבָרוֹ), סָעַד פַּעַם אַחַת עַל שְׁלֶחַן הַאֲרִיִּי הַקְּדוֹשׁ. בְּמַהֲלָךְ הַשְׂיָחָה הַבְּחִין הַאֲרִיִּי לְכִי אוֹרְחוֹ מִתְקַשֶּׁה לְהַנִּיעַ אֶת גּוּפוֹ, וְצוּרַת יִשְׁבְּתוֹ קְפּוּאָה וְנוֹקְשָׁה. שָׁאֵל אוֹתוֹ הַאֲרִיִּי: "מִדּוּעַ זֶה מְשׁוּנָה אִפְּן אֲכִילְתָּךְ? בּוֹדָאִי יֵשׁ לָךְ כָּאֵב בְּאֶחָד מֵאֵיבָרֶיךָ?" הוֹדָה הַחֲסִיד וְאָמַר לַאֲרִיִּי: "אֱמֶת, זֶה תְּקוּפָה מְמוּשָׁכַת, שְׁכַתְפִּי כּוֹאֶבֶת לִי, וְאֵינְנִי יוֹדֵעַ מִדּוּעַ - לֹא סִפְגַּתִּי כָּל מִכָּה, וְגַם אֵינְנִי חוֹלָה, וּבְכֹל זֹאת מִתְיַסֵּר אֲנִי בְּכֹאֲבִים עֲזִים בְּכַתְפִּי". הַתְּבוּנָה בּוֹ הַאֲרִיִּי בְּפָנָיו, וְאָמַר לוֹ: "רוּאָה אֲנִי בָךְ, שֶׁאֵינְךָ מְקַפֵּיד בְּנִטְיֵלַת מַיִם אַחֲרוֹנִים, שֶׁכֵּן מִפְּסִיק אֶתְּהָ בֵּין מַיִם אַחֲרוֹנִים לְבֵין בְּרַפְת הַמְּזוּן". הַתְּנַצֵּל הָאוֹרֶחַ: "נִכּוֹן הַדְּבַר. אֲךָ מוֹצֵא אֲנִי הֵיטֵר לְמַעֲשֵׂי - שֶׁהָרִי אָמְרוּ חו"ל הַקְּדוּשִׁים (אֲבוֹת ג', ג'): "שֶׁלֶּשָׁה שְׂאֲכָלוּ עַל שְׁלֶחַן אֶחָד וְלֹא אָמְרוּ עָלָיו דְּבָרֵי תּוֹרָה, כֹּאֲלוֹ אֲכָלוּ מוֹזְבָּחֵי מִתִּים, שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה כח'): 'כִּי כָּל שְׁלַחְנוֹת מְלָאוּ קִיא צָאָה בְּלִי מְקוֹם"'. לְפִיכֵךְ נוֹהֵג אֲנִי לְלַמּוֹד פְּרָק מְשֻׁנִּיּוֹת קִדְּם בְּרַפְת הַמְּזוּן, כְּדִי לְהַשְׁמִיעַ דְּבָרֵי תּוֹרָה עַל שְׁלַחְנֵי". "לְמַרּוֹת זֹאת" - אָמַר לוֹ הַאֲרִיִּי - "הַכְּאֲבִים בְּכַתְפְּךָ נוֹבְעִים מִהַפְּסֵק שֶׁנוֹהֵג אֶתְּהָ בֵּין נִטְיֵלַת מַיִם אַחֲרוֹנִים לְבְּרַפְת הַמְּזוּן. שֶׁכֵּן, אָמְרוּ חו"ל (בְּרֻכּוֹת מ"ב'): "תִּיכֵף לְנִטְיֵלַת יָדִים - בְּרַכָּה". וּמִכָּאֵן, שְׁצָרִיךְ לְבָרֵךְ מִיָּד לְאַחַר מַיִם אַחֲרוֹנִים אֶת בְּרַפְת הַמְּזוּן לְלֹא כָּל הַפְּסֵק. וּמֵאַחַר וְעֵבַרְתָּ עַל "תִּיכֵף" שֶׁל חֲכָמִים - לְקִיַּת ב"בְּתָף" (אוֹתוֹן אוֹתִיּוֹת). שְׁבַת שְׁלוֹם לְכָל בֵּית יִשְׂרָאֵל! נָא לְשִׁמּוֹר עַל קְדוּשַׁת הַגִּילּוּן!

בְּנֵי צִיּוֹן

"וַיִּבְקְעוּ הַמַּיִם" (יד' כא')

על הפתוב: "וַיִּבְקְעוּ הַמַּיִם", מְבוֹאֵר בַּ"מְכִילְתָּא" פְּרֶשֶׁת "בְּשֵׁלַח", שֶׁהַמַּיִם נִחְלְקוּ (=נִבְקְעוּ) לְ-יב' (=12) שְׁבִילִים, כַּנִּגְדָּ יב' שְׁבִטֵי יִשְׂרָאֵל, וְלִכְלֹל שֶׁבֶט הָיָה שְׁבִיל מִיּוֹחֵד לְעָבוּר בּוֹ. וְזֶהוּ שְׁפָתוֹב בְּתֵהִילִים (קלו', יג'): "לְגִזְרֵי יָם סוּף לְגִזְרִים". דְּהִינּוּ הַקִּב"ה לֹא קָרְעוּ לְאַחַד, אֲלָא לְ-יב' גִּזְרִים כַּנִּגְדָּ יב' שְׁבִטֵי-יָהּ, שְׁמֵהֶם כְּלוּלִים כְּלָל יִשְׂרָאֵל. וּמוֹסִיף וְאוֹמֵר רַבְּנּוּ בַחֲיִי, שְׁעַנְיָן זֶה רְמוּז בְּשִׁירַת הַיָּם בְּפֶסוּק: "זֶה אֵלַי וְאַנּוּהוּ". זֶה – בְּגִימְטְרִיָּה יב', כַּנִּגְדָּ אוֹתָם יב' שְׁבִילִים שֶׁנִּקְרְעוּ לְיִשְׂרָאֵל. הַרְה"ג ר' אַבְרָהָם אֶהְרֵן זצ"ל מְבִיא פְּסוּק אַחַר הַרְמוּז עַל יב' שְׁבִילִים: "וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל הִלְכוּ בִּיבֻשָׁה בְּתוֹךְ הַיָּם". "יִבְשָׁה" – נוֹטְרִיקוֹן (=רֵאשִׁי תִיבּוֹת) – יב' שְׁבִילִים הִלְכוּ. עוֹד מְבוֹאֵר בַּפְּרָקִי דְרַבִּי אֶלִיעֶזֶר, שְׁלִמְרוֹת שְׁלֹכַל שֶׁבֶט הָיָה שְׁבִיל מִיּוֹחֵד לְלֶכֶת בּוֹ, הָיוּ חִלּוּנוֹת בְּתוֹךְ חוֹמוֹת הַמַּיִם (בֵּין שְׁבִיל לְשְׁבִיל), כְּדִי שְׁיוּכְלוּ הַשְּׁבִטִים לְרֹאוֹת זֶה אֶת זֶה. בַּ"מְכִילְתָּא" מְבוֹאֵר עוֹד יוֹתֵר, כִּי הַחוֹמוֹת עֲצֻמָּן הָיוּ זָכוֹת וְשְׁקוּפוֹת מְאֹד, כְּמוֹ אַבְנֵי סַפִּיר וְיַהֲלּוּמִים, כְּדִי שְׁיוּכְלוּ לְרֹאוֹת כְּאִמּוֹר זֶה אֶת זֶה. וְכֵן, עֲמוּד הָאֵשׁ שֶׁהִלֵּךְ לִפְנֵיהֶם, אֹרֹךְ הָיָה מְכֹה בְּתוֹךְ הַחוֹמוֹת הַזֹּכוֹת, עַד שֶׁהָיָה נִדְמָה לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל כְּאִילוּ הֵם נִמְצְאִים בְּתוֹךְ חֲדָרִים מְלֵאִים נְרוֹת.

בְּעַנְיָן זֶה אוֹמֵר הָאֵר"י זצ"ל, שְׁבִשְׁמִים יִשְׁנֵם יב' שְׁעָרִים שֶׁל קִיבוּל תְּפִילוֹת, וְלִכְלֹל שֶׁבֶט וְשֶׁבֶט יֵשׁ שְׁעַר מִיּוֹחֵד שְׁדַרְכוּ עוֹלָה תְּפִילָתוֹ הַשְּׁמִימָה. שְׁכֵן מְצִינּוּ, שְׁלֹכַל אֶחָד מִשְׁבִּטֵי יִשְׂרָאֵל הִיתָה דְרָךְ מִיּוֹחֵדָת בְּעִבּוּדָת ה' יִתְבָּרַךְ, כְּדוּגְמַת יִשְׁשַׁכָּר, שֶׁהָיָה עֲמוּד הַתּוֹרָה, וְזָבְלוֹן שֶׁהָיָה עֲמוּד הַחֶסֶד לְתַמּוּךְ בּוֹ (=בְּיִשְׁשַׁכָּר). וְכֵן, כָּל שֶׁבֶט וְשֶׁבֶט נִהַג כְּפִי דְרָכוֹ בְּעִבּוּדָת ה'.

וּמִכַּאֲן צְרִיכִים אָנוּ לְלַמּוֹד מוֹסֵר הַשְּׁכַל מְלִימוּד זֶה, שְׁלִמְרוֹת שְׁכַל אֶחָד מֵהַשְּׁבִטִים עוֹבֵד בְּצוּרָה שׁוֹנָה אֶת ה' יִתְבָּרַךְ, צְרִיכָה לְהִיּוֹת אַחַדוֹת בְּתוֹךְ כְּלָל יִשְׂרָאֵל, וְשְׁכַל אֶחָד יְבִין שְׁלֹא רַק הַדְרָךְ שְׁלוֹ בְּעִבּוּדָת ה' הִיא הַטּוֹבָה בְּיוֹתֵר, אֲלָא, גַּם הַדְרָךְ שֶׁל חֲבֵרוֹ טוֹבָה הִיא, וְכֹל אֶחָד עוֹבֵד אֶת ה' לְפִי שְׂרֵשׁ נִשְׁמָתוֹ. וְכֵן, בְּזָכוֹת כָּלָם בְּיַחַד מִתְקַדֵּשׁ שֵׁם שְׁמַיִם בְּעוֹלָם.

עַנְיָן זֶה אָנוּ יְכוּלִים לְלַמּוֹד מִקְרִיעַת יָם סוּף. שֶׁהָרִי, הַיָּם נִקְרַע לְ-יב' שְׁבִילִים – שְׁבִיל מִיּוֹחֵד לְכָל שֶׁבֶט – כְּדִי לְהוֹרוֹת לָנוּ שְׁכַל שֶׁבֶט צְרִיךְ לְלֶכֶת בְּדְרָךְ הַמִּיּוֹחֵדָת לוֹ בְּעִבּוּדָת ה'. וְלַעֲוֹמַת זֶה, הָיוּ הַחוֹמוֹת שְׁבִין שְׁבִיל לְשְׁבִיל זָכוֹת וְשְׁקוּפוֹת, כְּדִי שְׁיוּכְלוּ הַשְּׁבִטִים לְרֹאוֹת זֶה אֶת זֶה, וַיִּרְגִּישׁוּ אַחַדוֹת וְשׁוֹתָפוֹת בְּהַצְלָתָם. וְכֹל זֹאת כְּדִי לְלַמְּדֵנוּ שְׁלִמְרוֹת שְׁלֹכַל אֶחָד יֵשׁ דְרָךְ מִיּוֹחֵדָת בְּעִבּוּדָת ה', צְרִיךְ הוּא לְדַעַת שְׁחִיבִים אָנוּ לְהִיּוֹת מְאוּחָדִים בְּיַנְיָנוּ בְּעִבּוּדָת ה' יִתְבָּרַךְ.

וְעוֹד בְּעַנְיָן זֶה אוֹמֵר רַבְּנּוּ בַחֲיִי, שְׁיָם סוּף לֹא נִבְקַע מִיַּד לְאוֹרְכּוֹ לְכָל אֶרֶךְ מְסֻלוּלוֹ, אֲלָא מְעַט מְעַט, רַק בְּמִקּוֹם שָׁבוּ הִלְכוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל, כְּמוֹ שְׁאֵמֵר דּוֹד הַמֶּלֶךְ עֲלֵיו הַשְּׁלוֹם: "הַיָּם רָאָה וַיִּגַּס". וְכַכֵּל שֶׁהַתְּקַדְמוֹ יוֹתֵר בְּהַלִּיכְתָם, כֵּן נִקְרַע הַיָּם בְּמִקּוֹם הַלִּיכְתָם.

וּכְפִי דְבָרָיו הַקְּדוּשִׁים שֶׁל רַבְּנּוּ בַחֲיִי (בְּהַקְדָּמָה לְפְרֶשֶׁת בְּשֵׁלַח): "...לֹא נִקְרַע הַיָּם לָהֶם בְּיַחַד, לְעֲשׂוֹת לָהֶם בְּתוֹכוֹ שְׁבִיל אֶרֶךְ מִתְחִילָתוֹ וְעַד סוּפוֹ, אֲלָא מְעַט מְעַט, כִּי הַיָּם הָיָה נֹס מִפְּנֵיהֶם, וּמִיַּד עוֹבְרִים הָיוּ רוֹאִים הַיָּם לְעִינֵיהֶם, וְכֵן אָמַר דּוֹד ע"ה: 'הַיָּם רָאָה וַיִּגַּס'. וְכַעַנְיָן יְרִידַת הַמָּן, שְׁלֹא הָיָה יוֹרֵד לָהֶם בְּיַחַד אֶחָד לְחָדָשׁ... אוֹ לְשָׁנֵי חוֹדָשִׁים, אֲלָא דְבַר יוֹם בְּיוֹמוֹ". וְצְרִיךְ לְהִבִּין עַנְיָן זֶה, מִדּוּעַ לֹא נִקְרַע לָהֶם הַיָּם בְּבַת אַחַת לְכָל אוֹרְכּוֹ?

וּמִתְרַץ עַנְיָן זֶה וְאוֹמֵר "רַבְּנּוּ בַחֲיִי": "וְלָמָּה הוּצַרְךָ לְעֲשׂוֹת כֵּן? (אֲלָא) כְּדִי לְהַרְגִיל אֶת טְבַעַם (שֶׁל יִשְׂרָאֵל) בְּמִדְרַגַּת הַבִּיטְחוֹן, וְשִׁיחֵיו עֵינֵיהֶם תְּלוּיִים בְּכָל יוֹם וְיוֹם לְאַבִּיהֶם שְׁבִשְׁמִים...".

מִדְבָרָיו הַקְּדוּשִׁים שֶׁל רַבְּנּוּ בַחֲיִי, אָנוּ לְמַדִּים שְׁעַנְיָן קְרִיעַת הַיָּם, שְׁנִבְקַע בְּהַדְרָגָה, הָיָה כְּמוֹ עַנְיָן יְרִידַת הַמָּן, שְׁלֹא הָיָה יוֹרֵד פְּעַם בְּשְׁבוּעַ אוֹ פְּעַם בְּחָדָשׁ, אֲלָא "דְבַר יוֹם בְּיוֹמוֹ", כְּדִי לְהַרְגִיל אֶת יִשְׂרָאֵל שִׁיחֵיו תְּמִיד

מתפללים אל אביהם שבשמים, שישפך להם את כל צרכיהם.

וכפי שמצינו בגמרא (יומא עה): שאלו תלמידיו של רבי שמעון בר יוחאי: מפני מה לא ירד להם, לישראל, מן פעם אחת בשנה? אמר להם רבי שמעון, לתלמידיו: משל למה הדבר דומה? למלך בשך ודם שיש לו בן אחד, ופסק לו מזונותיו פעם אחת בשנה, ולא היה מקבל האב את פני בנו, אלא פעם אחת בשנה. (ורצה אביו לראות את בנו יום יום, ולכן) עמד אביו ופסק את מזונותיו בכל יום ויום, והיה הבן מקבל את פני אביו כל יום.

כך גם בני ישראל: כשהיה המן יורד כל יום מחדש, היו דואגים לילדיהם שמא לא ירד המן למחר, וילדיהם ירעבו ללחם, ואולי אף ימותו **ברעב!** נמצא שבגלל ירידת המן יום ביומו, היו כל ישראל מכונים את לבם לאביהם שבשמים ומתפללים אליו כדי שירד המן למחר.

ומאותה סיבה, אומרים חז"ל, נבקע ים סוף לבני ישראל מעט מעט בעת שהתקדמו בהליכתם. כי אם היה הים נקרע כלו בבת אחת, לא היו צריכים לחשוש, ולא היו מתפללים לה' כל זמן הליכתם בתוך הים. אבל, כיון שהים נקרע רק מעט מעט (כמו רוכסן), היו ישראל, כל זמן שהותם בים, נתונים בסכנה שמא לא ימשיך להיקרע הים לפניהם. והיו צריכים להתחזק באמונתם בה' יתברך ולשאת את עיניהם לשמים, שאכן ימשיך ה' יתברך לקרוע את הים לפניהם. (על פי "אורה של תורה" להרה"ק פינחס פרידמן) **"לססתי ברכבי פרעה דמיתוך רעיתי" (שיר השירים א, ט)**

אמרו חז"ל, שבקריעת ים סוף משכו הסוסים את רוכביהם לתוך הים, כמו שפתוב במדרש (שמות רבה כג, יד): "היה המצרי אומר לסוס: אתמול הייתי מושכך להשקותך מים ולא היית בא אחרי, עכשיו אתה בא לשקעני בים? והיה הסוס אומר לו **"רמה בים"** – **ראה מה בים** – רומז של עולם אני רואה בים".

ודבר זה הוא פלא והיפך הטבע, שהרי הרוכב על-ידי המושכות הוא המושך והמנהיג את הסוס כרצונו, ואילו כאן דהרו הסוסים מיוזמתם לתוך המים וצריכים אנו להבין: הלא כלל גדול למדונו חז"ל, שאין הקב"ה עושה נסים לחינם. ואם כך, מדוע עשה הקב"ה נס כזה, שהסוס ימשוך את רוכבו לתוך המים? והלא הרבה דרכים יש לה' יתברך כדי למשוך את המצרים למים ולהטביעם אלא, הקב"ה אומר לישראל (שיר השירים א, ט): **"לססתי ברכבי פרעה דמיתוך רעיתי"**. פלומר, **לסוסים** אשר ברכבי פרעה המשלתוך **"רעיתי"**, **כנסת ישראל**. ולכאורה הפלא ופלא: מדוע המשיל הקב"ה את **כנסת ישראל**, הנמשלת תמיד לכלה, **לסוסים** אשר ברכבי פרעה? **על-כך משיבים חז"ל:** בכל מקום הרוכב מנהיג את הסוס, ואילו כאן, בקריעת ים סוף, הסוס מנהיג את הרוכב לתוך המים. ומדוע עשה הקב"ה נס כזה, ושינה את הטבע אצל סוסי פרעה?

אלא שרצה הקב"ה להודיע ל**כנסת ישראל**, שהוא יתברך מנהיג את כל העולמות כלם, חוץ מישראל, שהם מנהיגים אותו לעשות רצונם, כמו הסוס המנהיג את רוכבו. שכן ידוע, שהקב"ה גזור גזירה והצדיקים יכולים לבטל אותה. וכאשר צדיקים גוזרים דבר – הקב"ה מקים את דבריהם.

ואם כך נמצא, שהעולם מתנהג לפי רצון ישראל. ולכן אומר הקב"ה לישראל: **"לססתי ברכבי פרעה דמיתוך רעיתי"** – **"רעיתי"**, **כנסת ישראל**, דעי לך שאת מנהיגה אותי לעשות רצונך, כמו הסוס **"ברכבי פרעה"**, שהנהיג את רוכבו. ועתה מובן היטב, מדוע עשה הקב"ה נס שהסוס ימשוך את רוכבו לתוך המים: כדי ללמד את ישראל את גדל האחריות המוטלת עליהם בעבודת ה', שכן הוא יתברך מנהיג את כל העולמות כלם, על-פי מעשיהם של ישראל, וכל הבריאה כלה תלויה במצות ובמעשים הטובים של ישראל. (על פי "אורה של תורה" להרה"ק פינחס פרידמן) **"ה' ילחם לכם ואתם תחרשו" (יד' יד')**

מעשה בכפרי אחד, שהגיע לחצרו של הצדיק רבי מאיר'ל מפרימשלן, ובקש להתקבל בדחיפות אל הרבי. ומאחר והאיש לא ידע קרוא וכתוב, פנה אל אחד החסידים, בבקשה שיכתוב למענו "פתקת בקשות" לרבי, שיעניק לו ברכה, שהקציר בשדותיו יעלה יפה. רבי מאיר'ל קבל את הכפרי, כדרך, בסבר פנים יפות, ולאחר שעין בפתק שהאיש הושיט לו, ברך אותו במלים הבאות: "יהי רצון שהקב"ה ישלח ברכה והצלחה במעשה ידיך!"

פתאום סע הכפרי את דברי הצדיק, וקרא בהתרגשות: "רבי קדוש! לא במעשה ידי אני צריך ברכה, אלא בשדות שלי שזרעתי!" התבונן רבי מאיר'ל בחביבות בפני הכפרי התמים, ואמר: "בעצם, נכונים וצודקים דבריך, והנך ראוי שבקשתך תתמלא במהרה מפי אדון הברכות. והלא כתוב מפורש הוא: 'ה' ילחם לכם' - ה' ישפיע לכם לחם לשובע, בתנאי שתקימו את המשך הפסוק - 'ואתם תחרשו' - דהינו, שאתם תחרשו בשעת החריש, ותזרעו בשעת הזריעה, ואז תזכו לקצור בשעת הקציר את שדותיכם..."

שבת שלום לכל בית ישראל! נא לשמור על קדושת הגיליון!

"בְּנֵי צִיּוֹן"

"וַיִּבְקְעוּ הַמַּיִם"

מְבוֹאָר בְּ"מְכִילֵתָא" פְּרֻשַׁת בְּשִׁלַח, שְׁהַמַּיִם נִחְלָקוּ (=נִבְקְעוּ) לְ-יב' שְׁבִילִים, כְּנֶגֶד יב' שְׁבִטֵי יִשְׂרָאֵל, וְלִכְל שְׁבֵט הָיָה שְׁבִיל מִיּוֹחַד לְעִבּוּר בּוֹ. וְזֶהוּ שְׁכָתוּב בְּתִהִילִים (קלו', יג'): "לְגִזְרֵי יָם סוּף לְגִזְרִים". לֹא קָרְעוּ לְאַחַד, אֲלָא לְ-יב' גִּזְרִים, כְּנֶגֶד יב' שְׁבִטֵי-יָהּ, שְׁמָהֶם כְּלוּלִים כֻּלָּל יִשְׂרָאֵל.

עוֹד מְבוֹאָר "בְּפִרְקֵי דְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר", שְׁלַמְרוֹת שְׁלֶכַל שְׁבֵט הָיָה שְׁבִיל מִיּוֹחַד לְלֶכֶת בּוֹ, הָיוּ בְּתוֹךְ חוֹמוֹת הַמַּיִם, שְׁבִין שְׁבִיל לְשְׁבִיל, חֲלוֹנוֹת זְכִים וְשִׁקּוּפִים מְאֹד, כְּמוֹ אֲבָנֵי סַפִּיר וְיַהֲלוּמִים. וְזֹאת, כְּדֵי שְׁיֻכְלוּ הַשְּׁבִטִים לְרֹאוֹת זֶה אֶת זֶה.

הַאֲרִ"י זצ"ל אוֹמֵר, שְׁבַשְׁמִים יִשְׁנֵם יב' שְׁעָרִים שֶׁל קִיבוּל תְּפִילוֹת, וְלִכְל שְׁבֵט וְשְׁבֵט יֵשׁ שְׁעַר מִיּוֹחַד שְׁדַרְכוּ עוֹלָה תְּפִילוֹתוֹ הַשְּׁמִימָה. שְׁכֵן מְצִינוּ, שְׁלֶכַל אֶחָד מִשְׁבִּטֵי יִשְׂרָאֵל הִיָּתָה דְרָךְ מִיּוֹחַדָּת בְּעִבּוּדָת ה' יִתְבָּרַךְ, כְּדוּגְמַת יִשְׁשֹׁכָר, שְׁהָיָה עָמוּד הַתּוֹרָה, וְזַבְלוֹן שְׁהָיָה עָמוּד הַחֹסֵד לְתַמוּךְ בּוֹ (=בִּישְׁשֹׁכָר). וְכָךְ, כָּל שְׁבֵט וְשְׁבֵט נִהַג כְּפִי דְרָכוֹ בְּעִבּוּדָת ה'.

וּמִכַּאֲן צְרִיכִים אָנוּ לְלַמּוֹד מוֹסֵר הַשְּׁכַל מְלִימוּד זֶה, שְׁלַמְרוֹת שְׁכַל אֶחָד מִהַשְּׁבִטִים עוֹבֵד בְּצוּרָה שׁוֹנָה אֶת ה' יִתְבָּרַךְ, צְרִיכָה לְהִיּוֹת אַחַדוֹת בְּתוֹךְ כֻּלָּל יִשְׂרָאֵל, וְשְׁכַל אֶחָד יְבִין שְׁלֹא רַק הַדְרָךְ שְׁלוֹ בְּעִבּוּדָת ה' הִיא הַטּוֹבָה בְּיִתְרָה, אֲלָא, גַּם הַדְרָךְ שֶׁל חֲבֵרוֹ טוֹבָה הִיא, וְכָל אֶחָד עוֹבֵד אֶת ה' לְפִי שְׂרֵשׁ נִשְׁמָתוֹ. וְכָךְ, בְּזִכּוֹת כָּלֶם בְּיַחַד מִתְקַדֵּשׁ שֵׁם שְׁמַיִם בְּעוֹלָם.

עֲנִין זֶה אָנוּ יְכוּלִים לְלַמּוֹד מְקַרִיעַת יָם סוּף. שְׁהָרִי, נִקְרַע הַיָּם לְ-יב' שְׁבִילִים - שְׁבִיל מִיּוֹחַד לְכָל שְׁבֵט - כְּדֵי לְהוֹרוֹת לָנוּ שְׁכַל שְׁבֵט צְרִיךְ לְלֶכֶת בְּדְרָךְ הַמִּיּוֹחַדָּת לוֹ בְּעִבּוּדָת ה'. וְלַעֲוִמַת זֶה, הָיוּ הַחוֹמוֹת שְׁבִין שְׁבִיל לְשְׁבִיל זְכוֹת וְשִׁקּוּפוֹת, כְּדֵי שְׁיֻכְלוּ הַשְּׁבִטִים לְרֹאוֹת זֶה אֶת זֶה, וְיִרְגִישׁוּ אַחַדוֹת וְשׁוֹתְפוֹת בְּהַצְלָתָם. וְכָל זֹאת כְּדֵי לְלַמְּדֵנוּ שְׁלַמְרוֹת שְׁלֶכַל אֶחָד יֵשׁ דְרָךְ מִיּוֹחַדָּת בְּעִבּוּדָת ה', צְרִיךְ הוּא לְדַעַת שְׁחִיבִים אָנוּ לְהִיּוֹת מְאוּחָדִים בִּינֵינוּ בְּעִבּוּדָת ה' יִתְבָּרַךְ.

"וְהָיָה כַּאֲשֶׁר יָרִים מֹשֶׁה יָדוֹ וְגִבְרַת יִשְׂרָאֵל, וְכַאֲשֶׁר יָנִיחַ יָדוֹ וְגִבְרַת עַמְלֶק" (יז' יא')

שְׁנִינוּ בְּמִשְׁנֵה (ראש השנה ג', ח'): "וְהָיָה כַּאֲשֶׁר יָרִים מֹשֶׁה יָדוֹ וְגִבְרַת יִשְׂרָאֵל, וְכַאֲשֶׁר יָנִיחַ יָדוֹ וְגִבְרַת עַמְלֶק" - וְכִי יָדָיו שֶׁל מֹשֶׁה עוֹשׂוֹת מְלַחְמָה, אוֹ שׁוֹבְרוֹת מְלַחְמָה (=שׁוֹבְרוֹת אֶת כַּח יִשְׂרָאֵל בְּמִלְחָמָה)? אֲלָא לֹא־לָךְ, שְׁכַל זְמַן שְׁהָיוּ יִשְׂרָאֵל מְסַתְּכָלִים כְּלַפֵּי מַעֲלָה (=בְּטוֹחִים בַּה') וּמִשְׁעַבְדִּין אֶת לַבָּם לְאַבְיָהֶם שְׁבַשְׁמִים - הָיוּ מִתְגַּבְּרִים, וְאִם לֹא - הָיוּ נוֹפְלִים.

כְּדֵי לְהַבִּין מִשְׁנֵה זֹאת, נִקְדִּים לְהַבִּיא אֶת דְּבָרֵי הַבְּעַל שֵׁם טוֹב (=הַבְּעַש"ט) הַקְּדוּשׁ זִיע"א, שְׁבָאָר אֶת דְּבָרֵי חו"ל בְּגִמְרָא (חֲגִיגָה ט'): "מֵאֵי דְכְּתִיב (=מֵהִי כּוֹנֵת הַפְּתוּב (מלאכי ג', יח')) 'וְשַׁבְתֶּם וּרְאִיתֶם בֵּין צְדִיק לְרָשָׁע, בֵּין עֶבֶד אֱלֹהִים לְאִשֶׁר לֹא עָבְדוּ'?" וּפְרָשׁוֹ שֵׁם חו"ל, שְׁעֶבֶד אֱלֹהִים הוּא זֶה שְׁלוּמְד אֶת תְּלִמּוּדוֹ מֵאֵה וְאַחַת פְּעָמִים. וְאִילוּ זֶה שְׁלוּמְד "רַק" מֵאֵה פְּעָמִים - נִחְשָׁב שֶׁהוּא אֵינוֹ עוֹבֵד אֱלֹהִים! וְלִכְאוּרָה יִפְלֵא הַדְּבָר מְאֹד: אֵיךְ יַעֲלֶה עַל הַדַּעַת שְׁבַשְׁבִיל פְּעַם אַחַת שְׁלֹא לָמַד הָאָדָם, הוּא נִחְשָׁב לְאָדָם שְׁאֵינוֹ עוֹבֵד אֱלֹהִים?

וּבָאָר הַבְּעַש"ט בְּדְבָרֵי קוּדְשׁוֹ, שֶׁהַכּוֹנֵה בְּ"שׁוֹנָה פְּרָקוֹ מֵאֵה וְאַחַד", הִיא לְאָדָם הַלּוּמְד בְּתוֹרָה לְשִׁמָּה, וּבְשַׁעַת לְמוּדוֹ זוֹכֵר אֶת "אַחַד", שֶׁהוּא הַקַּב"ה, יְחִידוֹ שֶׁל הָעוֹלָם, וְלִכֵּן הוּא נִחְשָׁב כְּעוֹבֵד ה' בְּאַמַּת וּבְתַמִּים. אֲךָ זֶה שְׁוֹנָה פְּרָקוֹ "מֵאֵה פְּעָמִים", חֶסֶר לוֹ הַ"אַחַד", שֶׁהוּא הַקַּב"ה, יְחִידוֹ שֶׁל הָעוֹלָם. אִם כֵּן, אָדָם זֶה אֵינוֹ לּוּמְד תּוֹרָה לְשִׁמָּה, כִּיּוֹן שֶׁהוּא אֵינוֹ זוֹכֵר שֶׁהוּא לּוּמְד לְשֵׁם ה', וְלִכֵּן אֵינוֹ נִחְשָׁב לְעוֹבֵד אֱלֹהִים.

וְהִנֵּה, בְּסִפֵּר "פְּרֵי חַיִּים" עַל מְסַכַּת אַבוֹת, מְבוֹאָרֶת שֵׁם מִשְׁנֵה עַל-פִּי הַמְּגִיד הַקְּדוּשׁ מְמַעֲזְרִיטֵשׁ זִיע"א: "רַבִּי

מֵאִיר אֹמֵר: כָּל הַשּׁוֹכֵחַ דְּבַר אֶחָד מִמִּשְׁנֵתוֹ – מַעֲלָה עָלָיו הַכְּתוּב כְּאִילוֹ מִתְחַיֵּב בְּנִפְשׁוֹ. וְלִכְאוּרָה גַם כָּאֵן יִפְלֵא הַדְּבַר מֵאֵד: אִיךְ אִפְשֶׁר שְׁבִשְׁבִיל שְׂכַחָה שֶׁל דְּבַר אֶחָד מְכַל תְּלַמּוּדוֹ מִתְחַיֵּב הָאָדָם בְּנִפְשׁוֹ?
אֵלָּא שֶׁהַבְּאוּר הוּא כְּמוֹ שְׂאֲמַרְנוּ, כִּי מִי שֶׁעוֹסֵק בַּתּוֹרָה הַקְּדוּשָׁה, וְהוּא שׁוֹכֵחַ אֶת "אֶחָד", הַקַּב"ה, שֶׁהוּא יְחִידוֹ שֶׁל הָעוֹלָם – כְּאִילוֹ מִתְחַיֵּב בְּנִפְשׁוֹ.

וַיֵּשׁ לֹמֵר שְׁעֵנֵן זֶה נִרְמָז בְּשֵׁמוֹ שֶׁל **עַמְלֵק**, הַמּוֹרֵכֵב מִהָאוֹתִיּוֹת **עַמְל** ק'(100). כְּלוֹמֵר, קְלִיפַת **עַמְלֵק**, שֶׁהוּא הַיֵּצֵר הָרַע, נוֹתֵנֶת לָאָדָם לְעִסּוֹק וְלַעֲמוּל בַּתּוֹרָה אֲפִילוֹ מֵאָה פְּעָמִים, וּבִלְבָד שִׁיחֲסִיר אֶת הַ"אֶחָד" – יְחִידוֹ שֶׁל עוֹלָם, הַקַּב"ה. וְלָכֵן, הַתִּיקוֹן לְכַךְ הוּא: "וְהִיָּה כְּאִשֶׁר יָרִים מִשֶּׁה יְדוּ" – שְׂאֵז יִשְׂרָאֵל מִסַּתְכָּלִים כְּלָפֵי מַעֲלָה, וּמִשְׁעַבְדִּים אֶת לִבָּם לְאֲבֵיהֶם **שְׁבִשְׁמִים**, כְּדִי לְהַשְׁלִים אֶת הַ"אֶחָד" (=יְחִידוֹ שֶׁל עוֹלָם), כְּדִי לְהִיוֹת בְּבַחֲנֵינֵת עוֹבֵד אֱלֹהִים, הַ"שׁוֹנֵה פְּרָקוֹ מֵאָה וְאֶחָד (פְּעָמִים)". (עַל פִּי "אוּרָה שֶׁל תּוֹרָה" לְהַרְה"ק פִּינְחָס פְּרִידְמָן)
"בֵּינוּ בְּעָרִים בְּעָם"

הַרְמַב"ם, בְּסִפְרוֹ "מּוֹרָה גְבוּכִים", כּוֹתֵב, שֶׁאִלוֹ שְׂאִינָם מֵאֲמִינִים בַּתּוֹרָה, יְכוּלִים לֹמֵר עַל הַנְּסִים שֶׁעָשָׂה ה' לְיִשְׂרָאֵל, "שֶׁהַכֹּל בָּא בְּמִקְרָה". אָבֵל עַל הַמֶּן, שִׁירַד לָהֶם אַרְבָּעִים שָׁנָה בְּמִדְבָּר, עַל זֶה אֵין הֵם יְכוּלִים לֹמֵר כֶּךָ. שָׁכַן, בְּוֹדָאֵי אֵין "מִקְרָה" שֶׁל אַרְבָּעִים שָׁנִים תְּמִימוֹת.

מוֹסִיף עַל-כֶּךָ הַ"חֲתָם סוֹפֵר" וְאוֹמֵר: אִם הַמֶּן, שִׁירַד בְּמִדְבָּר אַרְבָּעִים שָׁנָה הוּא הַהוֹכָחָה לְכַךְ, אִז גַּם בְּאֵר הַמַּיִם, שֶׁהִיָּתָה בְּזִכּוֹת מַרְיָם הַנְּבִיאָה, וְעֵנְנֵי הַכְּבוֹד, שֶׁהָיוּ בְּזִכּוֹת אַהֲרֹן הַכֹּהֵן, שֶׁהָיוּ שְׁלֹשֶׁת אַרְבָּעִים שָׁנָה בְּמִדְבָּר – אִף הֵם הוֹכָחָה, שֶׁהַכֹּל הִיָּה מֵאִיתוֹ יִתְבָּרֵךְ!

וַיֵּשׁ לֹמֵר שְׁעַל-כֶּךָ רְמָזוֹ דוּד הַמֶּלֶךְ בַּתְּהִילִים (צד', ח'): "בֵּינוּ בְּעָרִים בְּעָם" וְכִסְלִים מִתִּי תִשְׁכִּילוּ. דְּהֵינּוּ, מֵאִיפָּה יִקְבְּלוּ הַבּוֹעֲרִים בֵּינָה לְהִבִּין, שְׂכָל הַנְּסִים שֶׁעָשָׂה הַקַּב"ה לְיִשְׂרָאֵל הֵם אֲמֵת? וְהַתְּשׁוּבָה הִיא מִ"בְּעָם" – רֵאשִׁי תִיבוֹת **בְּאֵר עֵנָן מֶן** – שֶׁהָיוּ אַרְבָּעִים שָׁנָה בְּמִדְבָּר, וְלֹא חֲסְרוּ אִף לֹא לְרַגַע אֶחָד.

וַיֵּשׁ לְהוֹסִיף מֵהַ שְׂכָתוֹב בְּגִמְרָא (תַּעֲנִית ט'), שֶׁכְּאִשֶׁר מֵתָה מַרְיָם, נִסְתַּלְקָה בְּאֵר הַמַּיִם, וְחֲזָרָה בְּזִכּוֹת מִשֶּׁה רַבְּנּוּ. וְכֵן, כְּאִשֶׁר מֵת אַהֲרֹן, נִעְלָם הָעֵנָן, אִף חֲזָר בְּזִכּוֹת מִשֶּׁה. וְאוֹלָם, כְּאִשֶׁר מֵת מִשֶּׁה רַבְּנּוּ, נִסְתַּלְקוּ כָּל הַשְּׁלֹשָׁה – הַבְּאֵר, הָעֵנָן וְהַמֶּן. עַל-כֵּן, יוֹצֵא לָנוּ שְׂכָל הַשְּׁלֹשָׁה הָיוּ בְּזִכּוֹת מִשֶּׁה רַבְּנּוּ – וְעַל-כֶּךָ מְרָמָז שְׁמוֹ – **מִשֶּׁה בֵּין עַמְרָם** – רֵאשִׁי תִיבוֹת בְּעָם: **מֶן בְּאֵר עֵנָן**.

"וַיֹּאמֶר ה' אֶל מִשֶּׁה הַנְּבִי מִמְטִיר לָכֶם לֶחֶם מִן הַשָּׁמַיִם"

בְּפִרְשֵׁתָנוּ, "בְּשִׁלַּח", בְּפִרְשֵׁת "הַמֶּן", מִתְקַבְּלַת הַמֶּלֶה "לֶחֶם", כְּאִשֶׁר אָנוּ סוֹפְרִים פְּעָמִים 39 אוֹתִיּוֹת: מֵהָאוֹת **ל'** 39 אוֹתִיּוֹת עַד לְאוֹת **ח**, וְעוֹד 39 אוֹתִיּוֹת עַד לְאוֹת **ם** – בִּיחָד 78 אוֹתִיּוֹת, בְּגִמְטְרִיָּה שֶׁל "לֶחֶם" (=78).

"וַיִּרְאוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמְרוּ אִישׁ אֶל אַחֵיו מֶן הוּא כִּי לֹא יָדְעוּ מֵה הוּא וַיֹּאמֶר מִשֶּׁה אֱלֹהִים הוּא הַלֶּחֶם אֲשֶׁר נָתַן יְדוּד לָכֶם לְאֶכְלָה: זֶה הַדְּבַר אֲשֶׁר צִוָּה יְדוּד לְקַטוּ מִמֶּנּוּ".

"אֲנִי שְׂכַבְתִּי וְאִישְׁנָה, הִקְצוֹתִי כִּי ה' יִסְמְכֵנִי" (תְּהִילִים ג', ו')

הַרְה"ק רַבֵּי שְׁמַעְלֵקָא מְנִיקְלִשְׁבוּרְג מַעוֹלָם לֹא הֵלֵךְ לִישׁוֹן עַל-גְּבֵי מִטָּה, אֵלָּא יָשַׁב כָּל הַיּוֹם וְכָל הַלַּיְלָה וְעָסַק בַּתּוֹרָה הַקְּדוּשָׁה, עַד שֶׁחֲטַפְתּוֹ תְּנוּמָה – אוֹלָם מִיָּד הָיָה מִתְעוֹרֵר וְחֲזָר לְתַלְמוּדוֹ. פְּעַם שְׂאֵלוֹהוּ, מִדּוּעַ לֹא יֵלֵךְ לִישׁוֹן כְּמוֹ כָּל אָדָם? עָנָה לָהֶם רַבֵּי שְׁמַעְלֵקָא: וְכִי מִי שִׁישׁ לוֹ אֲבָן טוֹבָה וּמְרַגְלִית בִּידוֹ יִשְׁלִיכְנָה אַרְצָה וַיֵּלֵךְ לִישׁוֹן?

פְּעַם אַחַת נִזְדַּמֵּן הַצַּדִּיק רַבֵּי אֱלִימֶלֶךְ מְלִיז'נְסֵק לְבֵיתוֹ שֶׁל רַבֵּי שְׁמַעְלֵקָא, וְלֵאחֶר שְׂכַנּוּעִים רַבִּים הִצְלִיחַ לְשַׁכְנְעוֹ שִׁילְךְ לִישׁוֹן עַל-גְּבֵי מִטָּה. וְכֶךָ הָיָה רַבֵּי אֱלִימֶלֶךְ מְלִיז'נְסֵק הִצִּיעַ לוֹ מִטָּה, וְאָמַר לוֹ, שְׁעַל-יְדֵי הַשִּׁנָּה יוּכַל לְעַבּוֹד אֶת ה' יִתְבָּרֵךְ בֵּיתֵר שְׂאֵת וּבֵיתֵר עֵז. וְאָכֵן, לֵאחֶר שָׁקַם רַבֵּי שְׁמַעְלֵקָא מִשְׁנֵתוֹ הָיָה מוֹחוֹ צְלוּל בְּיוֹתֵר. וְעַמֵּד וְהַתְּפַלֵּל שְׁחֲרִית לְפָנֵי הָעַמּוּד, בְּרִשְׁפֵי-אֵשׁ שְׁלֵהֶבֶת יְהוָה, בְּהַתְּלַהֲבוֹת עֲצוּמָה וְנוֹרָאָה, וּבְפִרְט בְּעַת אֲמִירַת שִׁירַת "אִז יִשִּׁיר", סָחַף הוּא אֶת כָּל הַמִּתְפַּלְלִים, עַד שֶׁמִּגְדַּל הַתְּלַהֲבוֹת הִרְגִישׁוּ שְׂבָאוֹ מִמֶּשׁ בַּתּוֹךְ הַיָּם, וְהִרְיָמוּ אֶת שׁוּלֵי בְּגָדֵיהֶם, כְּדִי שְׁלֹא יִרְטְבוּ. לֵאחֶר הַתְּפִילָה אָמַר רַבֵּי שְׁמַעְלֵקָא לְרַבֵּי אֱלִימֶלֶךְ: עַכְשֵׁיו אֲנִי יוֹדֵעַ שְׂאִפְשֶׁר לְעַבּוֹד אֶת ה' יִתְבָּרֵךְ גַּם עַל-יְדֵי שִׁנָּה...

שְׂבַת שְׁלוֹם לְכָל בֵּית יִשְׂרָאֵל! נָא לְשִׁמּוֹר עַל קְדוּשַׁת הַגִּילְיוֹן!